Контрольный экземпляр

КХОАНА МАССАВА А КХАДЖ ТАССА ГIО!

Массе а мехкий пролетареш, вIашагIкхета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

«СВЕТ» Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров ЧИАССР

Газет арадувл 1923 шера дениз ◆ ШОАТТА, 3 МАРТ, 1984 ШУ. ◆ № 27 (6905). ◆ Мах 3 кеп.

Берригача советски наха санна коммунистийн парте боацарийн блока тIехьа кхадж тоссаргба Нохч-ГIалгIайчен къахьегамхоша.

Халкъ а парти а цаIаш да

К. У. Черненкоца харжархой вIашагIкхетар

Советски Союза Коммунистически парте — вай общества кулгал ду а доставм тела а кия. Ший балха тIа по итара чIоагIагIа де лерхIар — къахьегама халкъа хьашташ а гIулакх дар, советски наьха хьал-торон а ираз а йоакхо яр. Ленински партей халкъеи цхьоагIо йохаргйоацаш, социалистически общество моакхва санна кхоттенна хилар цIаьхха а хьагойт хоржамий кампане. ХIара къахьегамхочун, хIара дезала вахара боарам дIахо айбара, советски Даьхен экономически а оборонни а низ чIоагIбара, массанахье машар, халкъий кхерамале лораяра а чIоагIъяра а тIаерваль йола КПСС политика советски наха къоебал а ю, хьал а лоаи. Цуина дола тешам — СССР Лакхехьарча Совете хоржамаш дара пагкъабоагIаш къахьегамхоша дахка толамаш.

КПСС ЦК февральски Пленума решенеша, Пленуме новкъоста К. У. Черненкос даьча къамаьло мехка политически а къахьегама а хьинар айдаьд, къахьегама коллективаш тIаераваьй парте XXVI съезда а цул тIехьагIа хиначa КПСС ЦК Пленумий а решенеш чакхьдара, 1984 шера а бIарчча пятилетка а планаши дехкарапи кхоачашдара.

2 марта Москве съездий Кремлевски Дворце Союза Совете хоржамаш дара йолча Москван Куйбышевски хоржамий округерча харжархой хоржамашта хьалхара собранц хилар, из хетаьйр СССР Лакхехьарча Совета депутаталла кандидатаца КПСС Централни Комитета Генеральни секретареца Константин Устинович Черненкоца вIашагIкхетаре.

Собрание хинараша чIоагIа, дIаьдаь тIоараш детташ тIанйар новкъостий К. У. Черненко, Г. А. Алиев, В. И. Воротников, М. С. Горбачев, В. В. Гришин, А. А. Громыко, Г. В. Романов, М. С. Соломенцев, Н. А. Тихонов, Д. Ф. Устинов, П. Н. Демичев, В. И. Долгих, В. В. Кузнецов, Б. Н. Пономарев, В. М. Чебриков, М. В. Зимянин, И. В. Капитонов, Е. К. Лигачев, Н. И. Рыжков.

Президиуме иштта ба СССР Лакхехьарча Совета а СССР Министрий Совета а Председателий заместителаш министерстваьи ведомстваьи кулгалхой, производстве хьалхалаттараш, Москван, столица Куйбышевски района партийни, советски, общественни организацей векалаш.

Хоржамашта хьалхара собрание хьайийллар КПСС Куйбышевски райкома хьалхарча секретара Ю. А. Прокофьева.

—Тахан Куйбышевски района къахьегамхоашта, берригача москвичашта белгалара да да, — аьлар цо. Вай вIашагIкхетт СССР Лакхехьарча Совета депутаталла воай кандидатаца, Коммунистически парте Советски пачхьалкхена гIоралья деятелаца, ленински гIулакх тешаме дIахотьоча КПСС ЦК Генеральни секретареца Константин Устинович Черненкоца.

Новкъостага К. У. Черненкога йистхулаш, оратора столица Куйбышевски района къахьегамхой а бахача наьха а цIерагIа КПСС ЦК Генеральни секретара посте харжарца даьгьаза вийнар ва, могаш-маьрша волаш, чIоагIа хьинар долаш из хилар, партена а халкъа а, вай сийлахьа Даьхена долча гIулакха по беча балха тIа дерда творчески толамаш дахар лоаш лоаш беьхкар. Города Москвай № 11 йолча Куйбышевски хоржамий округе гIолла СССР Лакхехьарча Совета депутат оттаваьйта лурам дIаларах новкъоста К. У. Черненкона дег тIара бериал аьлар цо.

СССР пачхьалкхен Iаьдала эгара данкерча органа депутаталла кандидаташ КПСС а Советски пачхьалкхеа а кулгалхой хьалхарчарца оттабарца берригача москвичаш, берригача советски наха а санна района къахьегамхоша дIахайтар хьанcарча ленински партех шоаш боарам боаццаш тешам беннa хилар, цIаьхха а дIагойтар цун деналерча штаба — КПСС Централни Комитета гонахье чIоагIагIа кхоттенна хилар.

Берригача советски наха а санна, Куйбышевски района коммунисташа, къахьегамхоша чIоагIагIа раьза хинна тIанйнар цхьабарт болаш новкъост К. У. Черненко парте Централни Комитета Генеральни секретаралла харжарах йола КПСС ЦК февральски Пленума решени. Пленуме къамаьл деш цо оттадир мехк дIахо а социально-экономически дегIабоалабаре, машар лорабара тIехьарча къовсаме доккхий декхараш, белгалдаьнихад парте XXVI съездо, цул тIехьагIарча КПСС ЦК Пленумаша кийчбаь политически никъ дIахойолача хана а харжагIа чакхбоахаргхилар.

Февральски Пленуме тешавеш хьахьекхар чурча политике санна, арахьарча политике а Коммунистически партен Советски пачхалкхели никъ преемственность йолаш хургбола. Коммунисташа, района къахьегамхоша хьалхе луша а лерраргIа кхоачадане а тIаац Пленуме къамаьл деча хана новкъоста К. У. Черненкос оттадаь декхараш.

Советски наха дика вовза Константин Устинович Черненко, Коммунистически парте а Советски пачхьалкхен а гIоралья деятель, коммунизма сийлахь йоккха идеалаш кхоачашъеча тIехьашка варгвоала къовсамо хилара терра, аьлар оратора. Вахара, партийни, пачхьалкхен балха йоккха школа чакхъйаьккхай новкъоста К. У. Черненкос. ХIаьта ше парте иса хьежаваьча еррцгача поставлка цо дIагойтад ше опытни организатор волга. Парте генерални никъ вIашгIехьбоаккхача а вахаре чакхбоаккхача а доккха даькъа юкъедихьад цо. Новкъоста К. У. Черненкос дукха хIама ду партийни пачхьалкхени балха ленински стиль эргалькха тоара, вахаца партийни организацей бувсамаш чIоагIдара. Творчества а коллективнама а дог-уйла юкъеяхуль цо балха, къахьегамхой хьатташ а пар дIаяехараш а къоарга кхетаду, терхаду.

Района къахьегамхой общественни вахара ерригача сфераш хинна деррига дика хувшамаш чIоагIдарей совдахарех, аьнца теми лов ца яра. декхараш практически къестадара тIадерзадаь деш дола гIулакхаш дIаходахьара. карагIдуваяреш реальнна локхагIа а хилийтара хьакъехьара новкъоста К. У. Черненко хьалхашка оттадаь декхараш кхоачашдеш, хилар белгалдаьккхар оратора. Дукха хьалхьаста юкъера хьалаш ирсеиача хана берригача тIабахийта къахьегама овсарие дахка йолаш къахьегар, планаш забанех кхоачашъяр шай патриотически декхар хилар хоаш ца хIара [illegible]

Экономика культуран ерригача сфераш ударни болх бара йола нерда стимул я город Москвана, Куйбышевски района, дукхача предприятешт организацешт 1983 шера Еррагсоюзи социалистически къье толамаш дахарагIа КПСС ЦК, СССР Министрий Совета, ВЦСПС, ВЛКСМ ЦК карара нара тела Цхе байракхаш телар.

Столица Куйбышевски хоржамий округа харжархой, берригача москвичий цIерагIа довца баьккхар Ю. А. Прокофьева Константин Устинович Черненкоца Ленина сийлахь-доккха гIулакх ноттдаьнхара беча Iалахьмате белктоинхамеча, дукхаза саьнаш долча балха тIа цо докхий толамаш дахар лоаш.

Депутаталла волча кандидата доверение А. П. Литвинова — В. В. Куйбышева цIерагIча электрозавода бригадира дийцар гулбенараштa новкъоста Константин Устинович Черненко хьабенача вахара наькъах, партийни пачхьалкхени балхах.

Берригача советски наха хов, аьлар цо Константин Устинович Черненко шиш беррига низи хьинари. Даьхени халкъеи гIулакха дIалуш вола ленински тайпара гIоралья кулгалхо хилар.

СССР Лакхехьарча Совета хоржамаш долаш Москван Куйбышевски хоржамий округе гIолла баллатироваться де хьо раьза хилар, хьамсара Константин Устинович, чIоагIагIа делаш гIоадаьнна тIанйнар тха района къахьегамхоша а бахархоша а.

(Чакхдоалар 2-ла оагIо тIа).

Новкъоста К. У. Черненко къамаьл

Деза новкъостий!

Мукъаба сона укхаза къамаьл мел даьрашта, СССР Лакхехьарча Совета депутаталла кандидат со оттаваьча Москван Куйбышевски района берригача къахьегамхошта дег тIара баркал ала. (ТIоарам тох). Из тешам болар аз тIаьц вай парте ленински никъ хьаллацар, цун Централни Комитето, ЦК Политбюрос чакхдоаха гIулакхаш къобалдар санна. Дош ду шоана сай доккха сий дара—шун депутат хилара хоп далар дукха сай деррига низаш сарцагIдаха. (ДIаьхдаь тIоарам тох).

Дукха ха йоацаш доккха во кхаьчар вайга — кхелхар Юрий Владимирович Андропов, парте а пачхьалкхен а гIоралья деятель. Из вар ленински тайпара вола кулгалхо. Рутина а шаблон а тIаацаш вацар из, инерця йохье, вай Даьхен низ чIоагIбара, дуне тIа машар хилийтара цхьа барт а болаш бола бара нах сарцагIбаха хоржа цуна. Цо кулгал а деш, парте Централни Комитето, ЦК Политбюрос мехка вахаре позитивни хувцамаш дара йола юкъыг дIайолайир.

Общество дегIакхувлара керттерча хостамегIа устанювка коллективна кийчъяр, укх тIехьарча хана мел даьр — из йоккха политически капитал. ХIаьта из лора а ергъа, дегIа а кхувларгъа вай. (ДIаьхдаь тIоарам тох).

Новкъостий! Хоржамашта хьалхара накъаш чакхйоалаш латт. Из укх шера чIоагIа хьинаре, харжархой собранеш корта болаш хиларпа белгалйоалаш яр. Цо долчча тайпара къахьекхар партен халкъеи цхьоагIо йохаргйоацаш хилар. (ТIоарам тох). КПСС-о йоккха лоархIам бу Лакхехьарча Совете хоржамаш дара. Из-м, ма даррe аьлча, Советски Iаьдалo къахьегамхошта отчет лурга ма дий. Долче, из-м социалистически пачхьалкхена доал делга тIадаллачарна наха шоаш тIахьожам лоаттабар а да.

Вай парте традицешкаре хьадоагIаш да, нахаца массаза а гуччаьа, дог-цIена къамаьл дар. Дукхьал цу тайпара малIан долаш да КПСС ЦК Кхайкарал, цу тIа хьагойтай хоржамашта хьалхара парте платформа.

Харжархошта хьалхашка къамаьлаш деш ЦК Политбюрогара а Секретариатагара а гIолларча са новкъосташа лоашхаш дийцар вай чурчеи арахьарчеи политиках, кхоанен планех. Цу даькъе сайна хетача цхьадолчарех ала мукъаба сона а.

I.

Шоана дика хов экономика дешашта парте мел дукха теркам тIабохийт. КПСС XXVI съезда балха юкъе а решенешка а эгара белгалагIа йола моттиг дIалаьцар цар. Царйа реалистически тайпара анализ йир 1982 шера ноябре а дIадахача шера декабре а хиначa ЦК Пленумашка. Мохк боахама даькъе дегIабоалабара цхьайолча керттерча проблемай лоархIам белгалбаьккхар ЦК февральски Пленуме.

Лакхехьарча Совете акха ред хьалхагIара хоржамаш хиначул тIехьагIа дIаяхача хан-юкъах цу даькъе фу ала йиш я?

БIарчча хьайийцача из беркате хан-юкъ яр. Мехка производительни низаш чIоагI а делар, дикка эрта а даьлар. Болх бе йолаелар вай ханерча техникаца кийчъяь йола эзарней совгIа промышленни предприяти. Болх беш йолча заводаштеи фабрикаштеи боккхача боареме реконструкци, модернизаци йир. Дукхьал дIаьаргда аз, цу даькъе даьр де дега хиначул кIезигагIа да. Халкъа боахама доагорa - энергетически база дегIаера. 40 эзар километр йIаьха магистральни газопроводаш хьайир, —дунен практике йоваш яц цу тайпара масштабаш а темпаш а. Iалаьма газаца болх бе яхийта мегар вайна дукха заводаш, городаш, юрташ. ЦIагIа газ йоагаеш йола вах 30 миллион сег дукхагIа хилар.

Дукхача кхьча доакъошка а новагIо хIамаш карагIдувларпа белгала хилар укх шераш. Вайцига, масала, хьаный цаI ах миллион киловатт низ бола уникальни ядерни реактор. Арктика карзерзеча керда оагIув хьайийллай вай мехка хьадаьча низ болча атомни ледоколаша. ТIехкIоарга йолча скважинай новкъостаца лаьттан чепаш тохкилга дIадоладаьд. Промышленносте а медицине а шерра пайда эц технически лазерех.

Юрта боахам дегIабоалабара а кIезига хIала даьлац. Къахьегам электроэнергеца Iалашбелга 90 процент лакхденнад. КхоалагIа дакъа хIана дац аьнна — колхозаштеи совхозаштеи минеральни удобренеш лоаттаедга. Юрта къахьегам вIаштIехьбаккхара керда формаш боахама доал дари дегIаахар вIаши тардаро новагIо пайда лу.

Хьалха шоаш. Хоттамца соахка а аьттув балахзар вай, хIаьта а 190 миллион тоннал дукхагIа чудера ва бола ялат. Дикна лакхъеяр хьайбай боахама продуктивность. Цу дерригне цIаьхха а хьагойт, дика вIаштIехьбаьккха, тIагIертта болх барах халача хьалашка шийберкат доакхагa. ХIанз хоадам боллаш дуццар да нах сарцагIа бахарах, еррига техника кийтъярах, кхашара балхаш дерттIа вIаштIехьдоахилга Iалашдарах. Мело а ца еш — бIаьсти хIамаш дIахов та, салаш ма хилларе, доам тIехьашка мичай. Иштта йоакхо е еза хьайбаш толаме Iаигара дахаре.

Дунен халкъашта юкъера вахар чоалхане дерзарах дIадахача пхе шера мехка кхерамале чIоагIъяра кIезига йоаца ресурсаш дIахьехие езаш хилар вай. Цхьабакъда, цу хьадашка социальни программаш юкъагIйоахилга вайна вIалла дага а доханцар. ХIана аьлча, вай берригача балха бухсоцбаш де лерхIар—советски халкъий вахар тоадерга. (ДIаьхдаь тIоарам тох). ХIаьта вай из шерра а кхетаду. Вайна лов, нах алхха материальни дика Iалашбеь хинна ца Iеш, физически уназцIена, духовни дегIабаьхка, общественни хьисапе хьнаре хилар.

ДIаяхача хан-юкъа къамаьл доходa пхе даькъах дигъ даьгъа халкъа хьал-торо тоадара хьолхадаьд. Наьха реальни доходаш алсамгъьннай. Иаьхкета хинай потребление общественни фондаш а. ХIаьта из-ма бий образованена, уназцIено, лоряра, пенсеш телара, жилищни фонд леляра средстваш хьаййо хьаст.

Наьха хьал-торо тоадара тIаераваь я вай Кхачан программа а хIанз кийчъеш йола халкъа эша товараш арахецилгеи гIулакх дара системеи дегIадоаладара Программа а. ХIана дукха хIама ду дика а дIаоаш а дола товараш дукхагIа хьадара. Модернизаци е дIайоалаьй айгачен кхачаш промышленноста предприятешта. Цу даькъе вай хьинаре цхьаьна гIудакташ леладу [illegible]

Парте даим йоакхо ярах я нах чубаха цIенош, деша даха ха йоацича берий учрежденеш хьалъяр, больницаш а поликлиникаш а дукхагIа хьийтар санна йола геттара лоархIаме проблемаш. ДIадахача шера хьалъяь пхи миллионал совгIа квартира — укх тIехьарча пхе шера моллагIча шера аьчул дукхагIа. Укх пятилетке а нах чубаха [illegible] геттара йоккха я. Бакъда, из кхоачашъергхиларах теша ерриг бокъонаш я, хьагтдале, из тIехкхоачашъе а тарлу.

Вай массаве, белгала аьлча, хетаду жилищни проблема хIанз а гаьнна къосталь йоацилга, хIаьта вай маькъаш лехаргда жилищни хьалаш дIахо тоадара. Дукхьал пачхьалкхеи средстваи чотагIа лийха а ца Iеш. Хетаргаха, кооперативни хьисапе а балача наха пиоеш а уж дукхагIа хьадар шерра юкъедоаладе деза. (ТIоарам тох). ХIаьта детсадех а яслех а аьлча, нига лаьтта ира хьал кIезиг-дукха мелае вIаштIехьдаьнад. Цхьабакъда, хIаннчух тIехьагIа де дезар дукха да.

Укх гаргарча шерашка кьехархошта а халкъа образованена кхьча болхлошта а [illegible] ДIахо а йоккхо ергья [illegible] къахьегамен [illegible] Дукха берш долча дезалий, къоначе моарой - нускалий, вешта аьлча, советски наха вахара хьал тоадаре. (ДIаьхдаь тIоарам тох).

Хетаргахь, къаьстта ала доагIа 1983-ча шерах. Шоана ма харра, 1982 шера ноябре ЦК Пленумо кийчийр вай экономике йоккхагIа дийнамизм хулийтача гIулакхий комплекс. Экономически дегIаахара темпаш юкъенна йола пятилетка хьалхарча шин шера дика йоаца тенденци дIаякхка доладелар вай. Къаьстта маьке да къахьегама овсарие сихагIа айлла йоладалар, экономике дукхагIа звеньяшка дикала хьоххамаш тоадалар.

Хьахаргъя вай шун район. ТIа мел кхийтта промышленни производства боах беш барш дукхагIа ца хулийташ кхайттай. Къахьегама овсарле дакхъяра план тIехкхоачашъяра, продукцега дIадоар доахара хIанз баьржача болама хьинаре къедахах цо. Кахьегама толамаш дахарах ткачихана Мария Дмитриевна Полещука (тIоарам тох), токара Александр Михайловича Горбунова (тIоарам тох), стеклодува Нина Сергеевна Измайловна (тIоарам тох), слесара-сборщика Александр Николаевич Серова (тIоарам тох), Куйбышевски района берригача хьалхалаттарашта довца баккха мукъаба сона. (ДIаьхдаь тIоарам тох).

Тахан Виктор Васильевича Гришина сота хоам бер Москван къахьегамхоша шин бетта план кхоачаш а кIезиг - дукха тIехкхоачаш а ярах. Из боккха тоам ба. (ТIоарам тох). Мукъаба сона укх трибуна тIара берригача москвичашта довца баккха а цар Iалаьмате хьинаре къахьегарах дуккха баркал ала а. (ДIаьхдаь тIоарам тох).

Бокъдалдар аьлча, новкъостий, карагIдьяаьр — боккхача балла юкъ мара яц. ГIулакхаш сихха де дезараш, Iалаьмате дукха да вай. Вай йиш а я, безам а ба сихагIа дIахьалхаланадьа даха. Йиш а я, декхарйала а да экономика интенсивни дегIакхувлара проблемаш хьинарегIа къестае. (ДIаьхдаь тIоарам тох). Дукхьал цу дарда тIа мара кхы а дезагIа кхоачалде йиш яц халкъа материальни а духовни а хьашташ.

Лоацца аьлча, кхоанен планех дувцача хана, цIаккха а дицдалийта йиш яц чоалхане доаца цхьа хIама: дикагIа дахар дукхьа — дикагIа болх бе беза. (ДIаьхдаь тIоарам тох). Вай социальни программаш кхоачашъеча толаме дIахьалхашкахьа ахара эгара хьалха цун эффективность а айеш, экономика боарамагIа, динамично дегIакхувла еза. Цох дийшар декабрьски а февральски а ЦК Пленумашка.

Экономически хьоакхамаш тоаделга хIанз укх сахьата вай вIаштIехьдаьннад керттерча даькъе, оалаш ма дарра, кулгкIад, лакхе тIа дадача кхоачаний чотагIа. Порядок, организованность, дисциплина чIоагIъе доладеннад вай. ХIаьта цо цу. сахьате хоалдах экономически эффект а еннай.

ДIаходахахза даргдац — халкъа боахаме кIоаргга дика хувцамаш дарра.

Экономике хIанз а кIезига участкаш яц вай тIехьадисар дукхьал бIаргашта хьалхашне хьаутташ. ВIалла аьттехьа а безам а пайда эцаш йолаш йолча производственни потенциалаш. ВIалла мегийта йиш йолаш мела я машиностроение опытно - экспериментальни база. Шортига эIамигду промышленни производстви гIишлошъечеи халача физически квалифицированни боацачеи къахьегамо довца дакъа.

Iилманеи техникаеи карагIдьяьнача хIамарча хIанай дарда тIа халкъа боахама деррига доакъош сиххеи хадданзеи кердадоаххилга Iалаш ца дича даргдац фуннагIа даь а. Из — вай овлангарча декхарех цаI. Из ца хилча общества прогресс хургхилар вIалла дувца дезаш а дац.

Еррнгача ирадца оттаду парте экономикана ю управлени тоаелга боахама механизмаш иргайоаккхилга шерра дIадоладарах дола доаш а. Цу балха керттера хостамаш белгалдаь да. Уж бокъонца ленински демократически централизма принципе ма лахара да.

Вай, шеко йоацаш, чIоагIъе еза централизованни управлени планирование, пайдагIчеи аьттув дукхагIа болчеи оагIоракьа уж лостаелга вIаштIехьдаккха деза. Ерригача пачхьалкхен боахама организацешка деррига ницкъаш мехка белгала юкъмоттерча лоархIаме дола декхараш къестадара тIадерзадергдолаш вIаштIехьдаккха деза гIулакх. ХIаьта хIанзара пар цхьа моллагIа дола гIулакц-м хийца шоашта дIатIаэцалургда доxe латтача организацешка а, отраслеи а моттигера уж але а.

Вай сеца а даьд, сеца а дергда узноведомственни санна, иштта местнически а кхетамо хьалхадаьха моллагIа гIуданхаш. Цхьабакъда, новкъостий, — къайла селиа кхухьаргда къа, — хIанз а моттигаш иийслу, местничествица къовсам лоаттабу аьнна а хетийташ моттигера инициативагIа юхаиъувлаш. Из вIалла а мегаргдолаш дац. Экономически регионий, объединеней, предприятей боареме боахама инициатива, творчество йоаркаяр — эгара лоархIамечеи белгала еррагача пачхьалкхен юкъерчеи декхарех цаI.

(Чакхдоалар 2-ла оагIо тIа).

КПСС ЦК Политбюро

КПСС ЦК Политбюрос ший эргIанарча заседание дийцад партийни, пачхьалкхен, боахама хьалбара цхьадола дешаш.

СССР Лакхехьарча Совете дача хоржамашта ю кийчо, депутаталла кандидаташ харжархоша вIашагIкхетараш чакхдалара хьакъехьа баьча хоажага хьежаб. Цу вIашагIкхетарашка цIаьхха а хьахьекхар партей халкъа шоайла айкха йхотаденна хилар. КПСС-ен Советски пачхьалкхена чуреи арахьареи политика къайкьегамхоша хьалдоацаш, КПСС ЦК февральски (1984 ш.) Пленума решенеш царгара хьадоагIаш дола практически декхараш дIаза къобалдеш хилар. Хоржамашта хьалхарча собранешка даьъа доалаш хьинарашa даьча къамаьлаша, депутаталла кандидаташка даьча наказаша хьахьокх вай Даьхен экономически обороне низ дIахо чIоагIбар, халкъа боахама ду доал эргадоахаш тоадар, балха ерригача участкашка организованности дисциплинеи лакхъяр советски наха чIоагIагIа хьашт долаш гIулакх хилар.

Политбюро заседание дийцад автомобильни транспорта ялати кхьадола юртбоахама новкъаши хьаккухьилга вIаштIехьдаккхарца дувзаденна цхьадола дешаш, цу гIулакха транспортни средствех пайда дикагIа эцара тIадерзадаь гIулакхаш белгалдаьхад.

КПСС ЦК Политбюрос белгалдаьннад библиотечни гIулакхах дола хIанзара законодательство культурана карагIдаьннарех пайда эцара йолча гражданий бокъонах, пачхалкхени общественни фондашкарча ценносташта массава а тIакхача йиш йолаш хиларах, библиотекайи библиотечни учреждений сеть дегIайоалаярах йолча СССР Конституци положеней ларда тIа эрадаьнехa тоадара тIаерзаь мероприятеш.

Политбюрос къобалдаьнад новкъосташа К. У. Черненкос, А. А. Громыкос, В. В. Кузнецова СФРЮ Президиума Председатела заместителаца, СКЮ ЦК членаца В. Жарковичаца йича беседай итогаш. Белгалбаьккхар халкъий машари кхерамалеи чIоагIъяра, империализмо сихдаь герзаш хьале доладара дукхьала лоаттабеча къовсама гIулакха КПСС-ей СКЮ-ей, Советски Союза а Югославена а юкъе массеоагIорахьара цхьаьнa леладу гIуланхаш дегIайоаладарей кIоаргдарей вай мехка беш бола боккха лоархIам.

Заседание дийцар США-и НАТО-га гIолларча пар цхьаболча цхьоагIонхошеи леладу милитаристски гIулакхаш бахьан долаш тIема - политически кхохкам чIоагIлуш латтача Индийски океана районерча хьалаца дувзаденна дешаш. Бакъдаьа, Индийски океанах машара зона яра хьакъехьеи цу гIулакха сихагIа ООН кулгалдеш хургйола дунен халкъашта юкъера конференци гулъяра хьамъехьеи блокех дIа ца кхийттача пачхалкхенаша енна предложенеш Советски Союзо хьалдоацаш хилар.

КПСС ЦК Политбюрос иштта дийцад цхьадола кхы тайпа арахьара политически дешаш а.

Новкъоста К. У. Черненко къамаьл

(ДIахьдоалар. Долалур 1-ча оагIа тIа).

Из, шоана хар дезе, вай мехка халкъий доттагIал — парте ленински политика лоархIамегIарча лардех цаI — дIахо чIоагIдара дош а да. Советски Союза экономика, бIарчча цхьа халкъбоахама комплекс а лоархIаш, дегIайоалайра юкъе эффективни дакъа лацаре йола хIара республика тороийц йоккхагIа хиннйта еза. Кхетадеш ма дарра, халкъа юкъара хьашташ доллача хIамал дезагIа дарлIа доагIа унказа. Из дукхьал вай общества, вай мировоззрение интернационалистски оалаш тIара хьадоагIаш да. (ТIоарам тох).

Доал дара формаш, новкъостий, хIанзарча хана дIадехараца ма яххара хила еза. Цунна, шеко йоацаш, новкъостал дергда хIанз чакхйоалаш йолча дукхача экономически эксперименташа. Цар маIан сенех латт аьлча, из латт, предприятешта бокъонаш дукхагIа яларах, цар бехктокхам лакхбарах, центрера совнагIа деча доалах уж мукъалхарах. Опытаца баьча тоххамо йиш хулийтаргьа лехара этапагара дIахьалхашкахьа бIубенна ахарга доала. Вешта, бакъдар аьлча, новкъостий, кердадараш лехари юкъенкхахьари из яле а е кхыяле а йолча эксперимента юкъеоаача предприятешка хинна Iе йиш йолаш дац.

Массанена а гуш да, масала, хозрасчетий хьисапаш массе метте юкъекхахьара шерра никъ хьабелланза баргбоацилга. ДIаданикха деза цунна новкъарле еш мел доаца хIама.

Вай керттерча йоаххонех цаI доагIар къахьегамка хьежжа луш йола социалистически принцип массаза а массе метте а чакхъяхарах латташ хила еза. Шии беррига ниэ тIабахийта къахьегачун сопленаш ца хилча яргьиц алапета а. (ТIоарам тох). Ала тарлу: дайна-м хIанз а ма хой балха тIера боацача болхлошта сомапаш бе а хьашала къахьегараш премешца белгалбаха а. Да-м нийта ма дий из. ХIаьта а, гучох, зилмаш дара хIанзалца хьа шиш тоъаш бац, хIаьта материальни поощрени еча йоагIаш йола нийсхо, хIаьта цкъаза, шоана хар дезе, камаьршал а яц. Цу дешага бокъоица хьажа доагIа — из гоа а ца дешп. (ТIоарам тох).

Мичча бесса яле а хоадамболлаш дIаликкха еза консерватизми косности. Лоацца аьлча, экономика даькъе тахана лоазунг хила деза: нийсача уйланагара, опытах ма могга когтIорголга яргара — майррача гIулакхашка! (ТIоарам тох).

уйла йолаш хул. ХIаьта общестана пайдача къахьегамо мара мича хулийт сага вахар хам болаш! Цудухьа деза бераш-аттадар-да-ца-а-Iомадеш — хьа мераш доархIадергда цунах, хIалдар де. Школаний болх дукхабезаргболаш Iомабар, сацарча къахьегама вих кхетама процессана бараача боарамс юкъейхнийтар — ма да-их кхетам балара лоархIамегIарча декхарех цаI. (ДIахдаь тIоарам тох).

Деш дола къамаьл, ваш кхетадеш ма дарра, юкъара культура, [illegible] доархIам IотоIере хьекъеттьа даш, загIа къахьегийтар санна дола хIама юкъедоаладара хьакъехьа дац. МоастагIал долча радноазаша хьачухувсача цу тайпарча идейкаша юкъа [illegible] хIама долаш яц школа реформа, бокъонца бакъдар аьлча. Деш дола къамаьл бахьанех да: кхерда дуне сакхетам а болаш хьалдеф хила йиш яц къахьета IомаIанза волча сагах.

Вай дилла йоакхо ю мехка хьалах бола, социализмен [illegible] марси кхелах бола исторически бехктокхама мукъ дохийта тIабисача кхерадургбоаца, букъ сотторгбоаца кагирхой кхебара деша. ЙоккхагIча воахалий опыт дукхьал караерзайь ца Iеш, кхьметтел воашта керагIдуалиаща из кхы а йIахийн е могергдолаш бола кагирхой. (ДIахдаь тIоарам тох). Из школен дехьлен гIуллакх да, [illegible] цар хинна а Iац. Из да комсомола, профсоюзий, къахьегама коллективай гIулакх.

Из — парте доккха декхар. Бухсоццача кхаьчача — вай социалистически Даьхен кхоане тешаме Iалашдар дош. Вай из дош къоастаду. ХIаьта толаме а къоастаду! (ДIахдаь тIоарам тох).

[illegible] шоашта а барех малагIа фу беш я ца хоаш. (Зале беларан белалу. ТIоарам тох). Цхьавола болх-ба хул цу тайпарча [illegible] бIарча дохийна [illegible] те а латташ, ше балха волара ше дезарах веза а деш. Цу хIамаша тайп-тайпарча заседаненаш а кхуллаш шоай балха тIара боалаш бIашагIдоах. кIезига гIулакх тIо а дац. Цхьаьна цхьаболла балххой шоай белача балхах кхоп хилара метта, — шийхана Ленина Iалашате даца еннача тайпара, — «комиссешта тIехьашка лекхь».

Вай демократи шиъ чулоацамга диллача шиъ гIулакхаш деш, болх беш йола демократи я. Из шерьар, еррига Советски пачхьалкхе эргалькха тоаяр вай общество дIахьалхашкахьа ахара лоархIаме мостам да. ХIаьта парти — цу прогрессана низ тела болх мотор. Цо шиъ беррига чуччи вахарца гойт бокъонца йолча социалистически демократизма, къоастаде йиш йоаца бокъонаш лоархIагIаха йиш йоаца доккхараши органически ийна хилара хьокхаш. (ДIахдаь тIоарам тох).

2.

Шоана ма гарра, новкъостий, боккха болх бе вайцига беш хьалкъа боахама эффективность лакхъяре. Из болх, кхетадеш ма дарра, атта бац. ТIаккха юха, эггара из сихбеннача хана, дIадахача шере моне, ЦК Пленум гулъелар парте идеологически, массово-политически гIулакхий дешашта хьажа. ХIана? Вай экономически йоаккхомаша фу бувзам ба укхаза? Нийсса тIабодаш бол...кхаргбоаца буврам ба.

ГIулакх мицхад аьлча, тахан хьалхагIа дIахкха а хиннача тайпара, идеологически, организаторски, боахама цхьоагIо хилийтерах йола ленински принцип ледрагIа кхоачашъйрах тийша да общественни партийни кулгалдеш доаха толамаш. Социализм хьалъяри из эргадоахаш тоаяри — хIамара заводаши электростанцеши хьалъяр, вай латта, дай юрташи гороваши хоаъар хинна мича [illegible]. Из — яза яргIоаца, алхха цаI хинна Iеш йоаца а коммунистий йоакхо. Наьха вахаре хьалаш эргадоахаш хилча, цу цхьан хийна цар идейно-нравственни сипаргIато дийра а долла хIама дика даргдац. Ховш да, нах духовни дегIа боалебара, царна социалистически кхетам балара боикка болх ца бой кхаьча социализм эргалькха тоаяра декхарех вай лоархIадергдоацилга.

Июньски Пленума решенеш маIан латта а латт наьха сакхетам чун идейно дог тийша хиларахи доакха деррига творчески низаш доладалийтарех. Из ма йий цар къахьегаман общественникий хьинера ларда.

Аз дийцар экономикан управлене ара система цIенхашта эргалдаьккхе арг ца хиларах. Кхетадеш да, цхьа бакъдар аьлча, из системе тоаелга карарча гIулакхага дIалача управленцаш оалдарий гIулакхашкара кхоачамбоацараш дIадахарах доалаш доацилга. Кхы кIезигагIча лоархIаме дошаш да цхьа юха: къахьегача дукхача наьха инициативен творчествон шоай дерригача беркатацен низанеш хьаелладалургйолаш гIулакх вIашагIтехьдаккхар.

Шун районерча цхьайолча предприятешка цхьайола производственни операцеш кхоачашъелга промышленни роботаша шоашта дIатIанийцад, ахаш дайцад сона. Уж, бакъдар аьлча, хана йоахалла дукхагIа хургьа. Цхьабакъда, аз тешам лу шоана, хIанз вай боахама прогресса сага фактор оалаш йолчун лоархIам цу хана а юхабарг ца хилярах. Е, кхьача дешашца аьлча, наьха аналий, хьаштий, уйлай лоархIам. (ТIоарам тох). Бухсоццача кхаьчача, моллагIа а гIулакх сага оттадеш, сага сий доккхаш ма дий. Из кхьанара бакъдар цIаккха а дIадоалхаргдац Iилма - технически прогрессо. (ТIоарам тох).

Производстве советски саг массаза а йиза бокъонаш йолаш бехктокхамаш да хила веза. Из лаьрхIа да соахка тIанийца къахьегама коллективех дола Закон а. Бокъонца даьй йола инициатива дIахо къахьегамхой хилийтаре тIадерзадаь да из.

ХIара коллектива вахаре кхетам балара низ боккха ба моральни стимулаш. Вайцигара къахьегам — сиг, цун социальни лоархIам общества къоабалбаь тIаэцара ларда. Къахьегача сага езача цIерашца шоай мекъала реальни действаш дIахьулаш гIерташ а цу тIа а шоаш общества лоархIар дезаш а бола лодыраш, летунаш, маьннцаш халкъа ца безар нийса да. Къахьегама сий дергдола — цу цхьан хаьна дардаьннa, [illegible] бехктокхам ца хетаменна дола гIулакхаш лоаргдойцен тоама хургдолен хьал общество оттедар — кхетам балара беча балха керттерча декхарех цаI. (ТIоарам тох).

Къаьстта ала йиш ба се укхаза. Партен пачхьалкхенаш, шоана ма харра, чIоагIбаь пачхьалкхен рузкъал Iалашоаргаш яр, ца даар даьла яхаш уттадаь, шийна карарча гIулакхий пайда а эцаш зIуламаш леладар, хIамаш лечкъаяр, кхаьннийдар санна долча ахь тIа даькъаца гIулакхашца доаттебу къовсам. Из цхьаьна юкъа йодаль кампани яц. Из — дехи а лоараагIа ца боккхаш а чакхдоахаргбола никъ. Укхаза цхьаннена а де тоаташ а е хург а дац. Цу гIулакх цхьанне а шеко хила йиш яц. (ТIоарам тох). Цу духьа кхы а лакхагIа бехктокхам болаш доагIар дизза хьадехаш хила беза кулгалхой, цу дешай. Даим уйла е оаш партийни организацешен къахьегама коллективашен, беррига советски наха, халкъа тIахьожама, правопорядка, правосуде органий эффективни болх эш.

3.

Новкъостий! Дунен тIа эггара хьалхара болхлойн ахархойи пачхьалкхе хьахулаш лаьттача хана а яздаьд Ленина: «Социализма дукха баха нах лакхлургба духьал кхадж тоссачен хоржамаш дечен лаьца ца Iеш, кхьметтел хIама дехна дола деча а вай лоаме дакъа лацара изолацц». ХIаьта тахан а вай халкъа Iаьдала органий балха тIа, эггара хьалха Советий чу тIа, керда толамаш дахара деша дIоагIа да санхетам лакха бола, политически дегIабьхна, уйлаш творчески еш бола гражданаш тIа-тIа шерагIа пачхьалкхен гIулакхашта юкъеухаар. Из Советий актив, хIаьта цунна чубоагIа итталла миллионаш бола нах, бокъонца хьинар долаш хила еза. Цу гIулакхага йола тороеш тIеххьарча шерашка чIоагIа дегIаьхкай. Дерригача боарамашка лакхбенна дукхача тайпара дола халкъа боахамен социально - политически декхараш къастадечара Советий лоархIам.

Бокъонца бакъахьа да, иоттигашкара Советаш шоай территоре тIарча дукъ-дукъача доаккъой предприятей балха координаци е йолаллар. Иштта дика да цар халкъа эша товараш хьадара, бахача наха гIулакхаш ду сфера дегIабахара, гонахьара го лорабара лоаттабу тIахьожам чIоагIбеш хилар. ХIаьта Советий тIахьожама даьккъера функцеш-м айеш, айеш дIаяхьа еза. Де дезараш Iалашмате дукха да укхаза.

Советски пачхьалкхен демократически кIийленаш дIахо дегIабахара нах баь церрбоацаш боккхача лоархIаме да гIулакхий реальни хьалах йола наьха информированность шерьар, партийни советски учреждений балхах наха дувцар. Цу даькъе бокъонца лоархIам болаш я массови информаци средствашш. ТIеххьарча хана кIезиг-дукха айбеннаб цар болх. Амма вайна дов цар мехка а дерригача дунен а вахарах йола кIоаргIен дикен материалаш дукхагIа телар, къестве еш хьатIакхьача йола проблемаш цар доккхагIча дешаца уттадар.

ХIаьта, шеко йоацаш да, къахьегамхоша телача предложенешта цар еча критически замечанешта чIоагIагIа теркам тIаахийтар, мичча тайпара гIийрта а критика тоIае гIертарца къовсам лоаттабар. (ТIоарам тох).

Вай, коммунисташа, доккхал ду ерригача политически система тIум йолча царте Советашкара влияни Iалашмате йоккха хиларах. ХIаьта из хIама Советашкара КПСС членаш кхычарел дукхагIа хиларца Iалашдац: беррига а лаьрхIача парте боашаш бола депутаташ, ховш долчча бесса, дукхагIа ма бий вай. Обществера шиъ политически влияни чIоагIъю парте къахьегама наьха вахаре торо лакхъяре, уж ираз долаш хилийтара кIаьд ца душ къовсам лоаттабарца, вай дегIахара цу е вокх этапа ма эшшара политика уттае а чакхъяха а могаш хиларца. (ТIоарам тох).

Боккха теркам тIаухийт парте хIанзарча хана башхалонаш бокъонца йовзара, керда общество социально-экономически дегIайоалабеча вай кхьачача лагIа хьакхьалагIа, утопе хIама юкъе доацаш белгалдара. Из къоастадеш, вай уттаю КПСС политика бокъонца йола Iилман кIийленаш.

ХIаьта укхаза а Iалашмате лоархIаме а вай моки хIокхаза чубеннача исторически йIаьхха этап йолча дегIаенача социализма концепци. ДегIаена социализм эргалькха тоаяра декхараш кхоачашдара процессе хулаш хIама да долаш — долхаш коммунизмагахьа дIахьар.

Iалашмате боккха ба парте аьча цу выводий политически лоархIам. Цар йиш хулийт вай общество дегIахара сурт шиъ ерригача чоалхаленашца, вIашдухьаленашца, дерригача сьнаша къаьстта хьалхаша оттаде. цар новкъостал цIаьна дувцараштен деш дарашпен, общества реальни торонаштен тешеме йоацача прогнозаштен юкъе нийсдолийташ хинна вIаштIехьдоацараш практически дIадаха. Духьал цу позице тIара чакхбоакх тахан парте Центральни Комитето КПСС Программа керда редакци кийчъяре Iалашмате лоархIаме болх. (ТIоарам тох).

Парти де гIертар да, ленински стилах шиъ ерригача башхалонацен бокъчача чулоацамцен дIара партийни, советски, боахама кулгалхочун дега чудина хIама, цхьаьна хIамах хуьцаргйоаца балха инструмент хилийтар. Кулгалхой полномочений бокъонаши геттара шера я вай, амма Iалашмате бокъа ба царна тIалатта бехктокхам а. ХIаьта цхьаккха хIама а хила йиш яц соитал, дегала хилар, шиъ бе кхьачача Iаьдалах дукхьал Iаьдалах санна мара яц «на хоаш», — Ленина дешаца аьлча, — пайда ийбар, Iаьдал сога кхьачал, аз аьнад, хIаьта Iа из кхоачаш а деза лаар санна кулгалхочунга ца тоаш вон. Кулгалхочун низ латт шийгарча гIулакха авторитети шиъ авторитети вIашагIтоха хиларах. (ТIоарам то).

Парте а пачхьалкхен а болхлоша нах беза а болийт шоаш сий а доакх эггара хьалха бокъонца долча дийнача общественни гIулакха тIа, доакх шоай энергеш знаваеццен, шоаш гойташ масалца. сага гоакха зола, цун нравственни уйлаши лоалуш доаца хIамаш а ца доакхаш нахаца леладеча гIулакха а ца. (ТIоарам тох). Нахегара доаттIар хьадехаш хила йиш я кулгалхочун, на шийгара царгарчул а дукхагIа хьадехаш хула. Цо лу цунна шийгарча гIулакхо лучул совгIа, моральни бокъо а, оалаш долчча тайпара «сое хабараш ца эшача Iаьдалах пайда эца». Кулгалхочун авторитета кIийле я халкъо цо деш дар нийса лерхIаш хилари хьаллацари. Уж хIамаш ца доакхачун, наха ахар дIахьош воацачун бокъо а яц хила йиш а яц кулгалдеча «воте. (ТIоарам тох).

Кхы цхьаккха дош. КIезига яц вай массой самодеятельности общества а пачхьалкхен а гIулакхашта юкъе цар дакъа лацара дика формаши. Амма царна юкъе я дукхьал баггIача дагалийца, хьаллаца ца йоагIараш а.

Цхьайолча районашкен областашкен дарга да, масала, — моллагIча хIамашта лаьрхIа а — тайп-тайпара йола штабаши комиссеши хьаяр. Уж цкъаза дукха хуьл, уж вIашагIъехкараштта шоашта а барех малагIа фу беш я ца хоаш.

4.

ХIара дуьне халкъашта юкъерча гIулакхех. Советски харжархой эггара лоархIамегIарех, эггара гIагIерта дIадехарех цхьа наказ хиннад, долаш а да, хург а да бIарга са санна машар лорабар, вай Даьхен кхерамзле Iалашдар. Партис советски пачхьалкхен цу наказа лоараагIа ца йоалаш тIехьа хиннай оалалургда сога. ТIехьа хиннай атта доаца хьалаш эттача а.

Шоана ма хой, тIеххьара шераш белгалдаьха да американски империализма эггара агрессивнегIа долча нийй политика — гучахьерча милитаризма, дуненна доал дарга хьеча гIерттаре, прогресса дукьала оттара, халкъий бокъонаш кортамукъаленаши толхаяра политика чIоагIа мнхьаръйлар. Из практически кхоачайтъяра масалаш кIезига дайнадац дуненна. Из да — Ливана чухьелхар. Гренада дIалацар, дIахкайкабенза йола Никарагуана дукьалара тIом, Сирена тIаоттабаь кхерам, юххера а. СССР-ан цун союзникаштен тоха хьожаль США ядерни ракеташ оттаь стартови майда еш Малхбузера Европа дIаоттаяр.

Цу деррите а вай оттаду мехка оборона чIоагIьяне эггара боккхагIа теркам тIабахийта безача. Советски нах гера Iоазе а ца гIерташ, ца шинна оагIорахьара кIезигде гIерт. Бакъда, вай декхаргйла да воай мехка, доттагIайи союзникийн кхоачам хилаза кхерамале тилара йоакхо е. Из еш а я. Хоаш хилба берригаш а тIеха авантюраш еача цхьаънешта а вай кийча доацаш мIалдусаргзоацилга. цхьанкха потенциальни агрессор меттахьа шийна юха хIама кхетаргхиларе кIалхарвала лорг дала дезаш воацилга. (ЧIоагIа дIахдаь тIоарам тох).

Цунна цхьана атта хьал чоалхане хилар бахьан долаш машарен дунен халкъашта юкъерча гIулакхаш леладарен политика деладара шолха, кхолха низ тIабахийта беза.

Укх тIеххьарча шерашка Советски Союзон социалистически мехкашен хьадай йола, реалистически предложенеш ца оттаеш хинначча машар чIоагIбара лоархIамеча проблема [illegible] хала да. Вай мехкий инициативаш кхьача пачхьалкхений оагIонгахьара тIехь тIехьа шерагIа хьалдоаш я. Из бокъонца тешавеш бакъдар ООН Генеральни Ассамблея тIеххьарча сессе а.

Империалистически политикаш ма могга доазув оттаде гIерт социализма мехкий дунен халкъашта юкъерча влияне. Уж гIерт цар кхотадалар малде, шоаш котбаргба аьнна хетача социалистически строй лардаш йоаз. Иштта хьалашка къаьстта лоархIаме да вежарашха долча социалистически мехкий барт-цхьоагIо лорари чIоагIьяри. Из иштта хила, деалга цхьа барт а болаш чIоагIдар дукха хьоашаш Москве вIашагIкхийттача хана Варшавски Договора юкъе дакъа лоаца пачхьалкхений кулгалхоша.

Экономически блокада а тIема кхераман а уттабу США-с социалистически Кубана. Бакъда, из кхерае, ше хержача новкъара яккха гIерташ дагалуш машараш дохаргда. Цунна тешал ду шиъ Коммунистически партеи гонахьа кхотадениача турпалча кубински халкъа бохаргбоацача лоIамо. Цунна тешал ду Латински Америка шоай лоIаме пачхьалкхенаш, дIа ца кхетара болама юкъе дакъа лоаца дукха нах Кортамукъача гайренца барта хиларо. Кубински халкъо хьайда хьалоац вежарашха йола социалистически пачхьалкхенаш, СССР-ах аьлча, из массаза Кубана цхьана хиннай, я а я, хург а я йийкха ца эттача а дуIа даьлча а. (ЧIоагIа тIоарам тох).

Социализма лоархIам дунен халкъашта юкъерча машаре [illegible] бокъьала аьлча, Китайски Халкъа Республикаца отношенеш бокъалтахьа ахара новкъостал дергдар. Вай — леррагIа тIехьа да цу тайпара гIулакх тоалдаш политически консультацеша хьакъоах, бакъдар аьлча, цхьадолча принципиальни дешай хьакъехьа барт ца хилар. Къаьстта аьлча, вай цхьаьакха душа йиш яц кхоалагIча мехкашта зене хургдолаш. Бакъда, хетараш вIашин доазийташ да, из вай пайдане а лерхI. Советски Союз тIехьа я шинна оагIоно дIатIаэша мегаргдолаш боарамс контакташ хилара.

Пайдане да экономике, культуре, Iилме, кхьача сферашка вIашин пайдане йола буваман кIезиг-дукха хьахулаш хилар. Из новкъа да СССР-ан Китайнен юкъера гIулакхаш талхарах пайда эца гIертарашта. ХIаьта из пайдане да вай шинна мехка, дунен тIара юкъаре хьал тоалара гIулакха а. (ТIоарам тох).

Кхохам хаддаза Iоткъабара империалистически политика кхетам луш ба. Адамий цивилизацена цо дукхагIа кхерам тIа ме тосс, хьнарегIа хьов адамле ше лоаайра низаш. Малхбузерча Европе гIатташ я пун кхерамаче Вашингтона империи амбицешта кIалъоттаераштара йола эгIаало. Ракеташта дукьалерча болама юкъе дакъа лоацача миллионаша дика кхетадергдолча меттаца дуаш цох.

Малхбузен мехкий кулгал деча деятелаша, влияни йолча политически партеша а иштта массанеша а могаяре гаьна я США администрацие авантюризм, Цо сатем боаду Америка шиъ а дикка дукхача нахьа. Цига тIехь-тIехьа дикагIа кхетаду милитаризацие дIаоаржаярой дунен халкъашта юкъера хьал кхода... США-га тIема ховле на ялийтаега а политически толлаш на дахийталга а, доахийтаргдоацилга а. Вашингтона тIема навьгьа дунен тIа массанахьа а критика лакхьелга мара кхы хIама даьлац цар. Наха машари сатеми бш, тIема хьаьргалар а ца элаш, Юрий Владимирович Андропов дIаволлача яьхача доазол дехьарча дукххача делегацей кулгалхошца вIашагIкхийтта яьча вай беседаша кхоачамхиллал тешаговлаш бакъдар из. (ДIахдаь тIоарам тох).

Цу деррите а догдоахийт юххера а событеш мха а машара, сихдаь гера хьадара доазув оттадара а дунен халкъашта юкъера вIашин леладу гIулакхаш дегIадоаладара а лостаме ерзоргхиларга.

Кхохам лаьгIбара оалаш кIоарга да. Цунна тешал дерех цаI да Европе тешам бакларен гера дIадакихарен гIулакхий хьакъехьара Стокгольмски конференци гулъяр.

Машараш халкъий кхерамзлен керттера лоархIам болаш да, бокъалдар аьлча, ядерни гера сихдаь хьаделга юхасоцадар. Цу хьакъехьара СССР позици йовзаш я. Ядерни арсеналаш Iоалга болча ахьа дукхьал да вай. Цу герза массе а тайпаш ца мегийтараш дIалахарем тIехьа хиннай вай, тIехьа а да. Цу хьакъехьара вай предложенеш юкъейлхьай — ООН-е а, гера дIадакихара хьакъехьарча Женевски комитете а, бакъда, уж хаьаьо ВIашагIкхийттача Штаташ цар сопа...

Европах аьлча, хьалха а санна вай тIехьа да ядерни герзах — [illegible] а тактически а — ца [illegible] хилара. Вай тIехьа да шинна а оагIоно, ха а ца йоаш, цу лостаме хьалхара бокъ [illegible] гIа бокъхара. Цу тIехь Советски Союз гIертац шиъ кхерамала кхьачар чотагIа чIоагIьа, массаерна а кхемашьа [illegible] кхерамзле [illegible] гIерт.

Халакете а, цу темагIа йолча переговорашта юкъедакъа шоаш лацарах пропаганда инструмент йир США-с, ма дар сихдаь гера хьаделгаш «шийлача тIема» политикан хьулае. Иштта ловзара юкъе вай дакъе лаьца а дац в лоаларе а дац. Европе ракеташ оттаярагIа американцаша хьахилийтар «Европейски меттел», стратегически ядерни герза хьакъехьа а переговораш яра дукъаленаш. Уж дукъаленаш (кхоп далара вай де деза гIулакхаш дIадоахаргдар цо) дIалхар — из ба вIашин хьатIаэца мегаргболаш барт барга бода никъ.

Укх тIеххьарча хана США администраци йоалайнай машар безара оаз йола залалееш е. «диалога» вай тIа а хьехаш.

Дерригача дунен тIа теркам тIабахийтаб Советски Союзацарча шиъ отношенешка США администрацеьхача а, хIаьта керттердар дыьчоа а дIахо деш долчоа а уж залаленеш чIоагIа дукьала хиларе. Из дикача дагара хилерах дувцараш цIенхашта а лоархIа а хьатIаэца йиш яц, нагахьа санна реальни гIулакхашца бакъдергдолаш уж ца хуле. ХIаьта Советски Союз хуле. (ТIоарам тох). ХIаьта Советски Союз массаза а хиннай хьайда дешаш вIашин мегача, шинна а мехка пайдане машара пайдане хургдолаш къестадара практически никъаш лахара тIехьа. Цу тайпара дешаш кIезига дац. Машар шийна безаш хилар гIулакхашца хьахьоиха дукха тороаш йолаш я США правительство.

США-с мегаций, масала, итт шу гаргга ха хьалхагIа кулгаш а яздаь СССР-ив даьча лаьттан кIал деча ядерни тохкамашта доазув оттадара хьакъехьарчен машарча гIулакхашта лаьрхIа деча ядерни лелхамий хьакъехьарчен договорашта ратификаци йича а ядерни герз ду тохкамаш геттара а массанена а дехкарах йола соглашени кийчъелга дIачакхдаьккхача а? Дагадохийтаргда аз, цу хьакъехьара переговораш вIашагIкхийттача Штаташа юкъагIоьхьа хилар. ЗIамига доаш дакъа лаца йиш йолаш я США иштта машар чIоагIбара юкъе а, космоса милитаризаци ца ярах йола соглашени е раьза хиларца. Ховш ма дарра, СССР-о из де вай яха дукха ха я.

Дукхьа а дукхагIа машар хургбар США правительство машар безаш дувцарех, нагахьа санна американски советски ядерни герзаш вIашин гIорадара хьакъехьара предложени цо тIамйца хиннаяларе. ХIанзле а Iалашмате дунна Iовдаьд герзаш, цудукхьа из гIулакх даьчул тIехьагIа шинна а оагIонах цхьание а кхерамаленна вIалла кхерам хургбацар. Вешта, бIарчча юкъара атмосфера дикаве тоа-м ергьяр цо, тIаккха, хета доагIаш ма хиллара, ядерни арсеналаш кIезигьяре хьакъехьа барт вIашатIехьбакха аттагIа хулийтаргдар.

Iалашмате лоархIаме декхар — химически герз юкъедаккха тарлуш хилара адамле кIалхаръяккхар. Цу хьакъехьа переговораш еш латта дукха ха я, цхьабакъда, дош къоастадара наьнаш вIашатIехьдала долалуш латтачоа тара да кIанз гIулакх. Деш дола къамаьл химически герз юкъедоаккхаргдоацаш дерригача а массане а декхара, из кийчделгех хьаделгех декхаре хьакъехьа, цун ерригга запасаш хIалакьяь дIаяхара хьакъехьа да. Цу тайпарча соглашене эффективно тIахьожам лоаттабера, химически герз хIалакдаь дIадаккхара ерригга процесс — юххьанца дешэ чакхъяллалца — тIахьожамо чулацара тIехьа да вай.

Шеко яц, хьоахадьча дешех лаьца барт вIашатIехьбалар советско - американски отношенешка а вешта дерригача дунен халкъашта юкъерча хьале а бокъонца эргало яла йолалар а хи на дIаоттаргхиларах. Цу тайпара эргало езар вайна. ГIулакх Вашингтонага хьажаш латт. (ТIоарам тох).

Шоай доалахьа ядерни герз долаш йолча дерригий политика вай хана хьаьетта лоархIаме а. Еррига адамий вахара хьашташа, хIанзарчен хьатIаьхкувачен новкъалашта хьалмашкарча пачхьалкхений кулгалхой бехктокхамо дIадех цу дергжавашта юкъера отношенеш белгаларча боарамашца нийсаь хулга. Вай кхетадечох уж боарамаш дукха локхагIа-лакхагIа доацаш укх тайпара да:

— ядерни тIом ца хулийтилга шиъ арахьарча политике керттера лерхIар санна лоархIилга. Ядерни дов гIоттаде тарлуш дола хьалаш ца нийсдолийтилга. ХIаьта, нагахьа санна цу тайпара кхерам эттача ядерни цIи ца яллийтар духьа сихха консультацеш елга;

— ядерни тIема [illegible] йола пропаганда ма мичча бесса яла а — глобальни а доалуш долаш а — сацаелга;

— хьалхагIа ядерни герз юкъедоаккхаргдац аьнна декхар тIаэцилга;

— фуннагIа - моллагIа хуле а ядерни доацача шоай территоре тIа цу тайпара гера доацаш долча мехкашта дукьала ядерни геро ца доаккхилга. Дунен тайп-тайпарча районашка хIанале хьаьлча ядерни йоацача зонай статуса сий делга а керлдараш хьахилар могаделга а;

— мичча бесса даь а ядерни герз дIадоаржадергдоле гIулакх ца нийсдолийтилга: из гера е цунна лоаттабу тIахьожам цхьа цхьаннега дIа ца кхоачийтилга; из доацаш долча мехкий территореш тIа ца дIа ца оттаделга; сихдаь хьадеш дола ядерни герзаш космос а юкъейоагIаш йолча кердача сфераш ца хьолга;

— гIана тIехьа гIа боаккхаш, цхьатаррарча кхерамлен ларда тIа ядерни герзаш, шоай массе тайпа а тIехьа, цIендаь дIадахарга кхачалца кIезигдергдола гIулакх вIаштIехьдаккха гIертилга. (ДIахдаь тIоарам тох).

Советски Союзо шиъ политикана ларде яхий уж принципаш. Кхьача ядерни державашна хьаштдолча хана барт вIаштIехьбаккха кийча да вай цу тайпара боарамаш цхьана къоабалдаь тIоацарен декхар а даь дIаоттадарен хьакъехьа. Из мехкий — доакъашхой меттел, дерригача лаьттан тIарча халкъий а оалангарча хьашташта ма хеттара хургдар аьнна хет сона. (ТIоарам тох).

Новкъостий! Воай доалахьа долаш дола хIама, вай доакхаьд деш мел дола хIама — Даьхен паргIатоне нийса, дунен халкъашта юкъера цун йоккха авторитет, дизза дола халкъа маьрша вахар — из долла хIама бахьаш долаш вай декхарийла да советски нахьа хьанарерча творчески къахьегама. Из, из къахьегам — кхоаненах вай бIубенна хилар духьбуала лакъаргболаш хьаст.

Балха тIа керда хIамаш паргIа дувлаш наькъаболл болхлойи колхозхойи, Iилманхой а инженераш а, доррашн культура деятелаши, педагогаш а тIемахой а Лаккхьарча Совете хулача хоржамашта. ДIахо а дебалаш хIеста уж карагIдувлараш. ТIаккха кхы а чIоагIагIа хургьа вай пачхьалкхе — тешшамеча машарен халкъий кхерамзлени чIоагIлае. ТIаккха кхы а дикагIа хургда хIара советски дезала вахар. ТIаккха кхы а толамегIа дIахьалхашкахьа гIоргба вай моки — коммунизм хьалъяра наькъагIа! (ЧIоагIа, дIахдаь тIоарам тох. Берригаш а хьалгIоьт. Зале гулбеннарема мехаш [illegible] КПСС Ленински Центральни Комитета, цун Политбюрона. Советски халкъа — хIама хьоакъалдаш а машара тIехьа къовсам лоаттабеш а долчун сийна. Собраше дитта [illegible] детт: «КПСС-е — Сийлах», «Урра!»).

Халкъ а парти а цаIаш да

(ДIахьдоалар. Долалур 1-ча оагIа тIа).

Парте лоIамагIа цо бовз мел баьча поаташна, — дIахо вац А. П. Литвинова, — кьаьта гучадийнад новкъоста К. У. Черненко Ленина хIаькхь-доккхача гIулакха тешаме хилар, цун организаторски дарованеш. Оаха, болхлоша, беррига советски наха а санна, дакха кхы бу Константин Устинович ше Iалашмате доккхий экономически социальни гIулакхаш къестадеш болх беш воле саг, цунна эшараш дIадехараши диндолийташ ца хилара. Советски наьха къахьегаман бетам, цар вахара хьал тоадара, культура лакхъяра даим теркам тIалоаттабар а вай Коммунистически парте беча берригача балха кIийле. Из дIаькха а бокъонца теша а вая гучаяьлар КПСС ЦК февральски Пленуме.

Лаьца теми дох ца алийтара, юха ца соцаш дIахо дIахьалхашкахьа дахара тIахьехаш болча парте тIахьехама кхоп луш, нарерча шере лакха социалистически декхараш тIанийцад электрозавода коллективо. Цо лаьрхIад къахьегама овсарле пленал ларххIачул совгIа цхьа процент кIезигагIа йоаш лакхъе, продукцега дIадодар кхы а ах процент лохде.

Уж лакхара декхараш кхоачашдарах дувцаш, А. П. Литвинова хоам бир, ше кулгал деча бригада шин беттел ах беттел хIалх хIаннзехьа кхоачашъяь хиларах. Иштта тоалаш даьха кхы цийтта бригадел кхо бIаь совгIа болхлой ца заводе. Из да СССР Лаккхьарча Совета хоржамаш дулача деша оаш кийчдаь совгIат. Завода къахьегамхоша, беррига советски наха а санна дика хоа, тхоайх хIаране болх дикагIа ме бу, дьнири дисциплинен лакхагIа ме хул вай социалистически пачхьалкхе ийна болашагIен лаьттан тIара машар чIоагIагIен хургхилар.

Вай массане, советски наха, мога а ю, хьал а лоац Коммунистически парте арахьара политика. Вайна гу: парти тешаме я шиъ ленински никъе, машар лораберам чIоагIбарай. Ядерни тIема кхерамах адамаш лорадара де йиш мел яр а ду, парте ЦК февральски Пленуме цIаьнкха а чIоагIен бIубенна дIахтайкадир шиъ арахьарча машар безача политикана цхьа гIа тIехьашка яргйоацаш хилар. Парте из кхы беррига советски наха дегалаттараш дувцаш ба, цо Iалашъяьо сага керттера бекъо — вахара йола бокъо.

Кхетеволаш А. П. Литвинова аьлар: хоржамаш хулача дийнахьа тхо шевар, цаI санна, хоржамий участкашка гIоргва, ленински партена вай общества кулгалдеча низа тIехьа кхадж тасса. Оаха кхадж тоссаргба тешамеча ленинца тIехьа, дIахо а а вай Даьхе тоаллара, совет-вай Даьхе тоаллара, советтIехьа, машарай халкъий кхерамзленнех тIехьа хьинаре къовсам лоаттабеча КПСС Центральни Комитета Генеральни секретара Константин Устинович Черненкова тIехьа.

Цул тIехьагIа къамаьлдир Н. М. Дятлов — химически реактиваш къаьстта цIенача химически [illegible] стийн Ерригсоюзни Iилмана-техника института отдела заведующий, Ю. Д. Машинин — «МЭЛЗ» яхача производственни объединене «Хроматрон» завода директора В. Г. Лукашевас — № 368 йолча школа хьехархочо. Цар массане а белгалдаьккхар хIанзарча хоржамий кампане дIахо а социалистически халкъа Iаьдал дегIадоагIалга, коммунистий парте боацарйи йохаргIоаца блок чIоагIлулга тешавеш дIахьокхаш хилар. Мехка пачхьалкхен Iаьдала лакхехьара орган харжаре еча кийчоно москвичий, миллионаш болча советски наха творчески хьинар кIи а айдаьд.

Цар инициатива, хьинар тIадерзадаь да парте XXVI съезда, цул тIехьагIарча КПСС ЦК Пленумий решенеш, цхьайтта задачаш дукха гIулакхаш кхоачашдара. Цу дерригача халкъий къовсама толам боаккх декхараш практически кхоачашдара, советски общества вахарера позитивни тенденцеш хьинаре дегIайоалаяре Iаьнача лакхача темпо, юкъарча настроене. Февральски Пленума установкаш лерригIа кхоачашдарах шоай граждански декхар лерхI коммунисташа, беррига советски наха.

Коммунисташта тара хулаш ба комсомольцаш, беррига советски кагирхой. ХIанзар дийнахьа дIахьокх цар шоай политически гражданически хьакъехьа кхийна хилар, халкъа юкъарча гIулакхашка юкъе хIара къахьегачо шоай деза дакъа лоаца кийча хилар. ХьатIакхувчу тIехьенна кхетам балара парте йоакхо еш хилара керда хIама ца школьни реформан йола КПСС ЦК проект.

Ораторашка хилар, тешамеча ленинца, Коммунистически парте Советски пачхьалкхена гIоровьни йолча деятела, коммунистий парте боацарйи йохаргIоаца блока вихала Константин Устинович Черненкова тIехьа кхадж тоссаш, москвичаша, беррига советски наха цхьа барт а болаш кхадж тоссаргба КПСС хьакъадерча чурчен арахьарчен политикана тIехьа машарен, халкъа, ирсан тIехьа.

Цул тIехьагIа деш довзар новкъоста К. У. Черненкона. ЧIоагIа тIоарам токхаш тIеийлар из собране гулбенначарна.

Новкъоста К. У. Черненкос дийча къамаьлга чIоагIа теркам тIабахийта задийтIар собране хиннараша, дукхаха а юкъагIдаьлар дIахьдаь тIоараш деттарна. Мехка массанахьа а дукххача пачхьалкхенашка боккхача безама тIанийцад, мога а даьд къамаьла. Из дийнар Центральни телевидене еррига программашка, «Интервидение» системашка, «Орбита», «Восток» космически системашка, Ерригсоюзни радио цу гIоала.

Харжархой новкъостий К. У. Черненкоца вIашагIкхетарах хилар партеи халкъий бутув цхьоагIо, социалистически демократи котъялар КПСС XXVI съездо оттадаь декхараш кхоачашде советски нах гIерташ хилар, планете машар лоаттабе чIоагIо яр хьахьокха низ бола демонстраци.

(ТАСС).

КПСС обкоме

КПСС ЦК февральски (1984 шера) Пленуми итогашцеи КПСС ЦК Политбюро заседане КПСС ЦК Генеральни секретара новкъоста К. У. Черненкос дарча къамелацеи дувзаденна организационно - политически пропагандистски балха массеин дешага хьенай КПСС Нохч - ГӀалгӀай обкома бюро ший аргӀанарча заседане, мероприятей план чӀоагӀьяй КПСС ЦК февральски Пленуме новкъоста К. У. Черненкос дарча къамельлагара хьадоагӀаш доле нерда доккхий декхараш кхоачашдара тӀаберзабаь шерра организаторски массово - политически болх ерригача партийни организацешка, къахьегама коллективашка чакхбахара нерттера лоархӀам а беш.

Партийни организацешта тӀадиллад КПСС ЦК февральски Пленумен новкъоста К. У. Черненкон указанеш дӀайовзийтаран дӀайоаржаяран беш бола берригa болх хӀара къахьегамеи дешарен коллективана боагӀбоагӀача боараме тӀаберзабеш белга.

Парте обкома бюро заседане дийцад «Промышленносте къахьегам вӀаштӀехьбаккхари стимулировани яраи йола бригадни форма дӀехо дегӀайолайрен цун эффективность лакхъярен хьакъехьара дош», ХӀанзарча хьалашка республика промышленносте къахьегам вӀаштӀехьбаккхара йола из прогрессивни форма предприятей балха эффективность лакхъяра, производствана доал де къахьегамхой шерра юкъеозара, сакхетаме дисциплина чӀоагӀъярей кхеталреи керттерча йостамех цаӀ а хила дӀаэтта хилар белгал а дакккха. КПСС обкома бюрос дӀахайтар цу лоархӀамеча гӀуланхаца наьха санна кхоачамбоацараш хилар. КПСС городскойи районийи комитеташкара, юкъвенцарча партийни организацешкара, республика профсоюзни, комсомольски, боахама органашкара хьадийхар республика промышленносте къахьегам вӀаштӀехьбаккхарен стимулировани ярен бригадни форма дӀахо дегӀайоалайран цун эффективность лакхъяран беш бола беррига болх овлангара дена тоабелга Ӏалашдар.

Республика промышленноста бе-беча доакъошка хьалха латтача, бригадай балха опыта даим анализ еи вӀашагӀъеттен, из могаеш шерра дӀаккхайкае а юкъехкахьа я. Бригадашна партийни влияни чӀоагӀъе, хьалаша йиш хулийтача моттигашка партийни группаш вӀашагӀъехва, цар гӀулакхаш унахцӀена, морально - психологически климат вӀаштӀехьъяккхара, къахьегамен общественни хьинар дегӀадоаладара, пландаш тӀанийца социалистически декхараши кховчашдара хьалхара чӀоагӀа бехктоккам хетаргболаш коллектива членашта кхетам бала. Хиланза иргӀоацаш хиларга хьенжа предприятей юкъьанцарча организацешка къахьегама бригадни форма юкъайоалаяри цун эффективность лакхъяра духьа администраце беча балха тӀахьожам лоаттабара партийни комиссеш вӀашагӀъехка.

КПСС ЦК февральски (1984 ш.) Пленуме итогашкарен Пленуме КПСС ЦК Генеральни секретара новкъоста К. У. Черненкос дарча къамельлагарен хьадоагӀача декхарашка хьежжа КПСС обкома бюро хьежар телевидене республиканский студе передачай чулоацами оперативности лакхъярах долча дешага. Цу дешах лаьна тӀанийцача соцам тӀа белталдоаккх, телевидене республиканский студе болхлой, парте XXVI съезда дӀадийцаращцеи цул тӀехьагӀа КПСС ЦК-ас дарча соцамашцеи хьалхле а лелаеш, телепередачай чулоацами оперативности тоаяра уйла духкагӀа тӀаахийта баьина хилар.

Цунца цхьана, областной партийни органашена хьалхашка латта декхараш кхоачашдара йоккхагӀа хиннача телевидене торонех хӀанз укх сахьата кхоачамболлаш пайда эцац. Цхьайола передачаш чулоацама кӀоаргалца, уйлаши дешеи кердалца белгалйоалаш яц. ЛадувгӀаращна сакъердаме, дег тӀара къамьл де дезача, вахарерчеи къахьегамерчеи къьегача фактехи дикагӀдолча масалехи дог тешадеш дувца дезача метте, каст-каста хьахкайкаю тӀагӀоллара материалаш, чулоацам ясала бола беседаши репортажаши. Оперативность гуш яц сагатагӀа йолча темаех лаьца дина передачаш кийчъяра, производствах наха кхетам баларан актуальни проблемаш ювцара, къахьегамхой хаттараштеи письмоштеи дика чулоацам бола йолаш телга вӀаштӀехьдаккхара даькъе.

КПСС обкома бюрос НГӀАССР Гостелерадио куягалхой (нн. Лагутина, Саламова) уйла тӀеравяьй телепередачай чулоацами оперативности лакхъяра беча телестуде балха тӀа цӀенхаштта кхоачимбоацараш хилара, декхарийла баьб уж дӀадахара де доагӀар де, телевещании ходамболлаш тоае, телепередачай идейно-политически, художественни, технически боарам лакхбелга Ӏалашдара къаьстта уйла тӀа а йохийташ, творчески коллектива низаш КПСС ЦК февральски (1984 ш.) Пленуме КПСС ЦК Генеральни секретара новкъоста К. У. Черненкос дарча къамелаца хьоттаьь актуальни проблемаш кӀоарген квалифицированни ювцара тӀадерзаде. Передачей структура товеш, актуальни оперативни информацеш бокъонца хьахержа, материалий «география» шерде, вайна карагӀдуваларш дог тешадеш хьадда дӀагойтилга вахаро хьауттаеча кердача проблемай. Йолаш йолча халонийи кхоачамбоацарийи еча критически анализаца тарде, оттаь мероприятеш чакхъяхарен редакционни планаш кхоачашъярах хьалхара редакторийн режиссерийн персональни бехктоккам лакхбе.

Къахьегамхошта патриотически, интернациональни, атеистически кхетам балара йолча средствашна тоьргӀехи бизашгӀа пайда эца. Советски вахара кьысад, социально-экономически проблемаш къестаяра даькъе социалистически система совленаш, хьадда масалаш а кхувлаш, къаьгта хьахьувнха.

КПСС обкома бюро заседане дийцад бӀаьстан юкъе ялаташ дӀадувлга дика вӀаштӀехьдаккхара. Ялата лаьттанцара йолда хьийола продукташи яхарен кийчъярен планаш кхоачашъяра даькъерча республика партийни, советски, боахама органий декхарий хьакъехьара дош. КПСС обкома бюрос партийни, советски, юртбоахама органаш декхарийла яьй бӀаьстан юкъе кхашка ду балхаш колхозашкеи совхозашкеи дикагӀйолча хьанашна а лакхача агротехнически боараме а дар духьа ший ханналла кийчо яран дика вӀаштӀехьа а даькъа чакхдахаран динза даргдоацар де.

КПСС ЦК декабрьски (1983 ш.) февральски (1984 ш.) Пленумий решенешка хьежжа партийни комитета хьалхашка декхар оттадаьд балха лоархӀамегӀарча участкашка партийни влияни чӀоагӀъе, агропромышленни комплекса ерригача подразделенешта деча партийни кулгала стили методаши тӀатеӀӀа эргайоахаш тоае, массе метте гӀулакхашта уйла тӀаерзае, укх шера бехктокхаме декхараш кхоачашдара творчески никъ лелабе. Лаьттах пайда эцарца гӀулакх долаш йолча ерригача органаша хьадда. вӀаштӀехьбаькха, цӀенача уйлаица болх бергбола гӀулакх де, лаьттах боала пайда а лаьттан хӀара гектаро юкха хьалур а тешшаме лакха лоаттадарца, ялат, кхыйола лаьттанцара йоала продукци дукхагӀа яхарен пачхаьалкхенга йохкарен дувзаденна дола моллагӀа дош къоастадеча хана хьадда доал доацаш йола моттиг ца нийсъялийта. Доакъара культураш кхояра хадданза бӀарг тӀалоаттабе, 1984 шера гӀожен мошен доакъараш дӀахо дукхагӀа кийчделга, цар дикал товелга вӀаштӀехьдаккха, нерттера уйла нахаца беча балха, организованности дисциплиней лакхъяра, социалистически яхьах боала пайда дукхагӀа хилийтара тӀахийта, цу даькъера юкхьанцарча, цеховой партийни организацей партийни группайн болх тоабе. Агротехнически мероприятей ерригакомплекс, планашцен социалистически декхарашцен лаьрххӀача бесса хьувнъам ланхбара хиланза даргдоаца хьал хиларах тарра, шийханнахьен тӀехдикен чакхълакхар Ӏалаьмате бокхача лоархӀаме пачхаьалкхен гӀулакх долга хӀара къахьегамхочоа дӀахайта.

КПСС обкома бюро заседане дийцад «Чечингколхозстрой» яхача объединене кулгалхошен партийни организацей КПСС ЦК декабрьски (1983 ш.) Пленумо дӀадийхарашка хьежжа юрташна Кхачан программа объекташ, чуӀеча цӀеной, социальтбыта объекташ хьалъярен эксплуатаце дӀалларен пленаш кхоачашъяра беча балха хьакъехьарча дешага. Иштта кхыдола дешаш а дийцар.

ГӀ. Ахриева цӀерагӀча Назрановски «Электроинструмент» яхача заводерча бригадашта юкъе яьржача социалистически яхье даим хьалха а латташ хьайоагӀарех цаӀ я коммунистически къахьегама ударника Султыгова Насапхана кулгалдеча слесарий-сборщиккий бригада коллектив. Ше хьаеш йола продукци дикеи тӀехдикеи мара а ца хулийташ. хӀара бригада сменагӀа нормаш 125—130 процент кхоачашъю цо. Бригада иштта дика толамаш даха вӀаштӀехьдоал кулгалчохо царца юкъера яхьи къахьегами кхетамна вӀаштӀехьбаккхарах, балха хинахи производственни мощностехи бизза пайда ийбарах. Предприятерча берригача болхлоех 92 процент бараш бригадни формагӀа къахьегам вӀаштӀехьа а баьккха болх беча коллективашта юкъеэзаб. ЦаӀ мара йоацача нарядагӀа алаши нийду хӀара бригадо. ХӀаьта бригадерча болхлошта яз дӀадекъ хӀаране къахьегаме лоацача даькъа коэффициентага хьежжа. Цу нердача формагӀа эгара хьалхарчарца болх бе йолаеннарех я Н. Султыговай бригада.

Хьаьнала къахьегарал совгӀа, башха-дика организатор, общественник, кагирхой хьехамча я Насапхан. Цо ший опыт дог раьза долаш дӀа а йовзийташ хьалхебаь говзанчаш итташ ба заводе. СССР профсоюзий XVII съезда делегат хиннай из. Нохч-ГӀалгӀай АССР Лакхехьарча Совета депутат я. Харжархошта чӀоагӀа дукха еза халкъа депутат. Шийх тешам бенивраща каст-каста вӀашагӀъетталу Насапхан. Цар шийна денна наказаш кхоачашдалца сатийна Ӏеш яц. Бахача наха хий чудулийташ, квартирашта ремонт яйташ, наькъаш тоадейташ, иштта кхы дукха дешаш къестадаьд цо харжархоша дехарах. Иштта йоза халкъа депутат харжархоша чӀоагӀа лоархӀаш сийдеш я.

СУТА ТӀА: слесарий-сборщиший бригадир, Нохч-ГӀалгӀай АССР Лакхехьарча Совета депутат Н. Султыгова.

Н. ПЛИЕВА сурт.

«Кавэлектромонтаж» яхача треста Грозненски монтажни управлене дукха балхаш ду промышленни предприятешна керда гӀишлош хьалъеча. Дукха бригадаш я цу управлене хадданза социалистически яхье хьадха а латташ, шоаш тӀаийца социалистически декхараш тӀехкхоачашдеш. Царех цаӀ я М. Х. Гайфидинов керте латтача электромонтажникий бригада. ЦхьайтталагӀча пятилетка хьалхарча кхаь шера план ханал хьалха кхоачаш а яь, бӀубенна къахьегаш я на укх шера а. Цхьалкха смена дӀалхийтац цо шийн норма дикка тӀехкхоачаш ца еш. Цун кертерар да шийн коллектив болх ма хетта дика вӀаштӀехьбаккха ховш бригадир хилар. Цунга хьежжа шоай хьинари визи кхоа беш къахьег коллективерча берригача монтажникаша а.

СУРТА ТӀА: электромонтажникий бригадир М. Гайфидинов

Э. БАТЧАЕВА сурт.

Тхо интервью

ДУХХЬАШХА КХАДЖ ТОСС

СССР Лакхехьарча Совете деча хоржамашта юкъе эттара хьалха даькъе лоацача тьенача харжархоех я Л. Н. Толстой цӀерагӀча Нохч-ГӀалгӀай пачхаьалкхен университета студентка Албиева Циева. Тха корреспондентаца С. Арчаковца къамаьл дешца цо аьлар:

— Со кхийннай болхлой дезале, хӀаьта тха хӀара дезалехчуна а, согара дӀа мел кийнахенарге, хоржамашта юкъе даькъе а лоашаш кхадж тосса бокъо луш дола наькъаташ доагӀар. Бакъдар аьлча, со царех хьега а хьагар, безам бар цао санна кхадж тосса. Кхадж тоссарах дувцар тхона со школе дешаш йолаш, Юкъерча Ачалукерча № 15 йолча юкъерча школа директора, истори хьехаш хиннача Хамхоева Темарсолта ГӀилано. Эггара хьалха цо довзийтар «СССР Лакхехьарча Совете деча хоржамех дола Закон а, оала ихетадергдолча тейпара дешца а довзаш.

Укх шера — са барайтта шу даьннача тӀеьагӀа, халкъа кандидаташта тӀехьа кхадж тоссаш хургва тха дезалера пхиъ саг: да, нана, йижарий — Зарема, Аминат, со.

Эггара хьалха кхадж тосса кийчлуш аз дийшад, хӀара муг Ӏ яхета а беш, «СССР Лакхехьарча Совете хоржамаш дарах дола Закон. Из дийшача юхе а юха а кхет вай махкарча сага бокъонаш йоккха хиларах.

Вай махка сагага инзагӀа кхадж тассийтац, бакъда, хӀаране цох доаккхал а деш кхадж тосс коммунистийн парте боацарийн блоке кандидатешта тӀехьа. Наьа хоа царна тӀехьа кхадж тоссар вахар тоаделара, мешере тӀехьа кхадж тассар долга.

Аз санна эггара хьалха кхадж тоссаргба са нешаша, соца дешаш бола Кузигова Лейлас, Мостоева Фатимас, Ахильгова Фатимас. Оала массане тергам тӀа а бозийташ дийцад «Советски Социалистически Республикий Союза берригача харжархошка, гражданашка Советски Союза Коммунистически парте Центральни Комитето даь Кхайкарал».

Комсомольцаши кагирхой а даь дика тра[illegible] дӀахоахье езараш, цу кагирхоех тхоаш тилерах доаккхал ду оала, хӀаьта тхоай никъ дика дӀабекъа а кьонкерда. Тхоах тешам бенна Кхайкадал тӀа аьнна дешеш дег чу хьабор, дика ца дар тха нерттара уйла а.

Кхадж тоссаш со а са нешаш а тийша да мешере, кхы а кхазургдолча, товзургдолча вахара тӀехьа оаша кхадж тоссаш хиларах.

Интервью дийр
С. АРЧАКОВ.

КЪОНА КОММУНИСТ

ВорхӀ шу хьалха школа чакхъяьккхача дӀаболабир ший къахьегама никъ Х. Эскерхановас. Наьнагара масал а нийца из балха ера «Коминтерн» колхозе доярквлла. Наьсара коллективаца дӀанийра къона доярка, цо хьаннйора боккхагӀа барий опыт, царгара Ӏомалора толамаш даха.

Къонача доярка дукха бар хьезамчаш. Бокхача безамца йоах цо ший йоккхагӀча неша А. Ансаровай цӀи. Цо йовзийтар Хьаваайна бокха баттара говзал, цхьаца йола къайленаш, толамга юга никъ хьийхар. Амма хьалхарча шера дика каялацар Эскерхановай, мел къахьегарагӀа 3 эзар килограммал совгӀа шура якхха магацар, ше шийна раьза йовцаш хийла ди доагӀар. ТӀаккха, кхы а дикагӀа къахьега чӀоагӀо йора доярка. Цул совгӀа, денна дегӀаухар опыт, говзал.

...Ӏурра доахан деттача со нийсъелча аз зийра Хьава массарел хьалхагӀа ший болх баь яьнилга. Цхьарчоа-м со шех а аьлар: ванагӀа лерттӀа дийттарий цо доахан, аьнна. Вакъда, ферма заведующе М. Кутьнос из шеко йохийр.

— Хьавас цӀаккха дедара бац болх, дӀоза кхоачашду ший декхараш, — аьлар цо. — хьамал, мел цӀена да цун доахан, цох ховргда хьона из фу доярка я.

Дукха ха я сона цу ферма коллектив йовза. Шоай болх дика бовзаш а из цӀена хьабеш а доярка я укхаза. Цу духьа царна юкъе ярикача социалистически яхье котало яккха хала да. Амма Хьавайна мегаьд йоккха опыт йолча доярел хьалхаяла. ХӀана цун цӀи йоах районе дикагӀа болча доярка цхьана. Соахка, социалистически декхараш 4000 килограмм йолча цо хӀара Ӏаттагара 4128 килограмм шура яккхар. Хьавайна яннай шийна «Профессех дикагӀъяр» яха цӀи, из йихьай района къахьегама СӀийлен книжка тӀа. Цул совгӀа, 1983 шера цун вахаре Ӏалаьмате доккха цӀей хилад, из дӀаийцай КПСС мугӀарашка. Эскерханова Старощедрински станичий Совета депутат я Из дика йовз наха. Хийла боагӀа уж депутат йолча цхьаьца хаттар дахьаш, хӀаьта Хьава ше а массе хане наха юкъе хул, цар хьашташ, царна эшар фуд, шийгара малагӀа гӀо эш хьожаш.

Вахаре денала никъ луцарех я коммунист Х. Эскерханова, хӀаьта цу наькъ тӀа цо дикка толамаш а доах.

Е. ФАРНИЕВА.

КОТБАЬННАРАШТА — ДЕЗА СОВГӀАТАШ

Совет доаттаьча Ерригсоюзни а Ерригроссийски а даржа котталошш йалача республика районех, къахьегама коллективех кхийолчарна КПСС ЦК, СССР Министрий Совета, ВЦСПС, ВЛКСМ ЦК, вонкарин РСФСР Министрий Советеи ВЦСПС-еи карара кара тела ЦӀе байракхаш дӀалуш я.

Шоай цӀей дезде бахкка вах санна чӀоагӀа дегаш айденна болаш бар самарданьа КПСС Нохч-ГӀалгӀай обкома политически сердаон ЦӀагӀа гулбенна грозненцаш. Уж вӀашагӀкхийттабар 1983 шера Ерригсоюзни социалистически яхье котало яккхарах город Грозненa хьожаяь ЦӀе байракх ялара хетаяча торжественни собране.

Гулбеннача раьза хиннеи чӀоагӀа тӀоараш деттаьш тӀаийцар собране президиуме парте ЦК Генеральни секретарь Черненко Константин Устинович керте латта КПСС ЦК Политбюро харжара енна предложени.

Цул тӀехьагӀа къамаьл даьча КПСС ЦК члена, парте Нохч-ГӀалгӀай обкома хьалхарча секретара А. В. Власова доккха совгӀат хьожадаь Грозне къахьегамхой дег тӀара кьоабал а буваш, ше лоаца баькхачул тӀехьа тӀа аьлар:

— Мукъаба сона парте Центральни Комитето тӀадилла сий дола декхар кхоачаш а деш, шуга, хӀаьта шуга гӀолла Грознерча берригача къахьегамхошна: мехкдаьттахошка, мехкдаьтта чакхдоахарашка, машинашъерашка, химикашка, транспортникашка, гӀишлошъерашка, энергетикашка, Ӏилманхошка, хьехархошка, кхыча доакъой болхлошка, инженерно-технически балхаш дерашка, гӀулакхерча нахагей деза совгӀат хьожадерна шун толам даькъала бувца, баркал ала.

Ер торжественни собрана хул парте ЦК декабрьски (1983 ш.), февральски (1984 ш.) Пленумий решенеш, СССР Лакхехьарча Совете деча хоржамашта еча кийчонa наьха политически къахьегамен хьинар Ӏалаьмата чӀоагӀа айдаьча хьалашка. Берригача советски наха санна чӀоагӀа раьза хиннеи гӀадбахаи тӀаийцар Нохч-ГӀалгӀайчен коммунисташа, берригача къахьегамхоша, массана цхьан дагара а волаш, новкъост Константин Устинович Черненко КПСС ЦК Генеральни секретаралла харжача Пленума итогаш.

Нов. А. В. Власова дӀадаьхача шера балха итогех ше дийцачул тӀехьагӀа белгалдаьккхар продукци мах хаьржаккхарен къахьегама оасарле лакхъярен кхаь шера заданеш республика промышленносто ханал хьалха кхоачашъяьлга, цу гӀулакха дикка даькъа г. Грозне къахьегама коллективашна юкъедихьалга. «ХӀара балха денна тӀехдика дисциплиней хьабер дукхагӀен хилийта!» яхача лозунгагӀа шерра социалистически яхь а йоржаьл къахьийгача цар дийрхӀачул совгӀа 7,3 миллион соми мах а продукци пачхаьалкхенга еккхай.

Шоаш тӀаийца хинна социалистически декхараш кхоачашдаьд «Грознефть», «Промавтоматика» яхача Ӏилма - производственни объединенеш, «Автоспецоборудование», «Электроприбор» заводаша. Соахка тӀегӀертта болх беш бар городера гӀишлошъераш. Цар эксплуатаце дӀаденнад 140 эзар квадратни метр нах чубаха цӀеной. ТӀехкхоачашъяьй берий бешанаши школаши хьалъяра заданеш. Волх бе йолаеннай сиха медицински гӀулакх ду станци, «Юность» яха кинотеатр, цирка общежити, №№ 3, 7 йола автоматически телефонни станцеш, керда троллейбусни линии, кхыйола объекташ.

Дика дӀадоладаьд грозненцаша пятилетка диълагӀа шу а. Къахьегама овсарле лакхъеи продукцега дӀалодар чухьнахьлаккхеи аьнна парте еина указани ларде а лувцаш, городерча предприятеша кхы тӀа а керда торонаш лех, встречни планаш тӀаийю, уж кхоачашъяра нах оврцагӀбоах.

Зале хинначар чӀоагӀа тӀоараш детташ, города викалашка КПСС ЦК, СССР Министрий Совета, ВЦСПС, ВЛКСМ ЦК ЦӀе байракх дӀалу А. В. Власова, тӀаккха къаьмал даьча парте Грозненски горкома хьалхарча секретара Н. И. Семенова, кхычар тешам белар дӀахододача хала шоаш кхы а оасаргӀа къахьегаргхилара.

* * *

Иштта цу дийнахьа Ерригроссийски яхье даьха совгӀаташ дӀалуш дар республике. Нохай-Юрта района къахьегамхошта 1983 шера баьча балхах хьожаяь РСФСР Министрий Советеи ВЦСПС-еи ЦӀе байракх дӀаелар Нохч-ГӀалгӀай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатела Х. Х. Ведова.

1 марта шоаш Ерригсоюзни яхье даьккха совгӀат хьаьща вӀашагӀкхийттабар Назранерча «Сельхозхимия» яхача районни объединене къахьегамхой. Соахка лакха толамаш дахарах КПСС ЦК, СССР Министрий Совета, ВЦСПС, ВЛКСМ ЦК карара кара тела ЦӀе байракх дӀаелар «Россельхозхимия» председатела заместитела С. Ф. Маслова.

Селхан а дӀахо еш яр республике деза совгӀаташ дӀателара хетаь торжественни собранеш.

1983 шера итогагӀа КПСС ЦК, СССР Министрий Совета, ВЦСПС, ВЛКСМ ЦК карара кара тела ЦӀе байракх хьожаяй «Грозтрубопроводстрой» треста коллективана. Из совгӀат дӀадала ванавар укхаза СССР мехкдаьттан газовни промышленноста предприятеш хьалъеча министра заместитель А. П. Весельев. Собрание дакъа лоацаш вар парте Нохч - ГӀалгӀай обкома секретарь Е. В. Тумсоев.

ДӀадахача шера баьча балхах белгальяккхачарех я Назрански чхьагӀар доакха завод а. Цар коллективана Ерригроссийски яхье котьялларах РСФСР Министрий Совета, ВЦСПС карара кара тела ЦӀе байракх дӀалуш хилар Нохч-ГӀалгӀай Министрий Совета председатель М. А. Ке-[redacted]

1983 шера дика лакхьхал йоалаш къахьийгад Веденски района Орджоникидзе цӀерагӀча колхоза къахьегамхоша. Цар Ерригсоюзни яхье яьккха РСФСР Министрий Совета, ВЦСПС ЦӀе байракх коллективана дӀаелар парте обкома бюро членалла кандидата, парте обкоме организационно - партийни балха отдела заведующе П. Г. Кашоев.

МАШИННАЬКЪАХОЙ ТОЛАМ

Дика наькъабевлаб СССР Лакхехьарча Совете хоржамаш дара «Назрань» машиннаькъа станци болхлой. Укх шера январь бетта план 150 процент кхоачашйир цар, хӀаьта февраль бетта а доагӀачул дукхагӀа балхаш дир. Хоржамаш хулача денга шин беттеи ах беттеи плани ергьи азина денаа дош кхоачашдаьд. Мехкаьни тӀалоттерен Ӏодазарен квартальни план кхоачашъяра гаргагӀертаб.

Цу толамех доккха дакъа доал станце дежурни волча Сапралиев Хьасана, вонкхагӀволча моахьий приемосдатчика Хучиев Вахий, товарни кассира Чемурзиев Рамазана, вонкхагӀволча кондуктора Албогачиев Шимохий, Мальсагов Аюпа, кхычар.

М. ХУЧИЕВ,
«Назрань» яхача машиннаькъа станце карадоахк.

ТОАЛУШ ДОАГӀА НАЬХА ВАХАР

Шин-аргӀа юкъе эггара къаьнагӀех йоккхагӀех йолча юртех я тхаар. ВӀалла йовзаргйоацаш хувцаеннай из Советий Ӏаьдала шерашка. Хьалха лохача, готтача, тоьшара кӀийле йолча вӀамигача цӀеношка баьха нах, хӀанз гӀалаш санна долча, еттача кирпичех даьча доккхийча, сийдача цӀеношка бех.

Юрта бахача наьха цӀагӀа электричество, радио, телевизораш, холодильникаш, культурах вахара мел эш хьийола хӀамаш я.

ДЕРРИГА а къахьегача сага духьа, цун вахар тоадара лаьрхӀа да социалистически вахара хьисап. Советий Ӏаьдал эттача хьалхарча деношка дена. Из йоакхо шоашка хьакхоачаш, цо йоакхал телаш хьа а баькхаб, хӀанз хьа а боагӀа Пседахе баха нах.

Социалистически пачхьалкхе къе хиннача хьалхарча шерашка хьалъяьй тха юрта шин-аргӀа юкъе бахача берригача наха лаьрхӀа йола вальцови хьайра. ХӀанз еррига районе бахача наха ялат Ӏохьаш — хьоар доаккхаш, жуйр боаккхаш, вахаре эша кхы гӀулакх деш я из. Цу шерашца хьалъяьй Пседахе школа, чуъ мел эшар долаш доккха культура ЦӀа, тикаш, наха эша кхыйола гӀишлош. Тахан а тӀехьа наха пайда эцаш я уж.

Къаьстта доккхийи дикеи хувцамаш хиннад тха юрта СССР Лакхехьарча Совете тӀеххьара хоржамаш хилча дена хьадоагӀача шерашка. 1981-ча шера болх бе йолаеннай керда хьалъяь 624 дешархочоа лаьрхӀа юкъера школа. ХӀанз цаӀ кагьерен шоллагӀъяр бархӀшерарен ши школа я Пседахе.

ЦӀенхаштта гӀулакхаш чакхдоахад юрта торговле болх тоабеш. Ши шу хьалха болх бе болаеннай укхаза керда хьалъяь универмаг. ХӀана ше къаьст-къаьста тӀанаш я юрта наха эша промышленни, кхачан, боахама товараш дохкаш.

Из къахьегамхой хьашташ кхоачашдара гӀулакха цхьа оагӀув мара яц. КӀезигагӀа лоархӀам болаш яц цун шоллагӀа оагӀув — советски торговлен бокъонех боагӀача тайпара тикай болх вӀаштӀехьбеннкхар, наха эша гӀулакх дара культура лакхъяр.

Цу дешашта цахаддаш тӀахьожам лоаттабу юртарча Совета исполкома секретарь Атаева Макка председатель йолча массачий хьакъехьарча юртсовета массазарча комиссе. Торговлен юкъарча кхачани предприятей балха дергӀа тӀахьожам лоаттабарах вай республике кхоалагӀа моттиг хьожалай цу комиссена, ахчаи совгӀат а луш.

ДӀадахача шера хьалъяь яьннай Пседахе 140 моттиг йола типови берий беш. Эггара вӀашагӀбола гражданашчувзара эшаш йола хӀамаш эцаши дӀаоттаеши латт цига. Укх бӀаьсти болх бе йолалургйолаш я берий беш. Юрта баха вӀамига бераш доле кхалнах балха юкъеозара боккха лоархӀам болаш гӀулакх да из.

Хьалъяь а яьнна, апрель бетта болх дӀаболабира эша тӀехьара гӀулакхаш чакхдоахаш латт юртарча боне. Шийтта моттиг йолаш я из. Горсовета депутат йолча доярка Пешхоева Нинас тӀахьожам лоаттабеш хьалъяй юрта бахача наха чӀоагӀа эшаш йола гӀишло.

Иштта Н. Пешхоевас новкъостал деш къоастадаьд юрта быта ЦӀа хилийтара дош а. «Малгобекский» совхоз яр Пседахе из гӀишло хьалъезаш. Инаркъерен тха юртарен ши совхоз вӀашагӀтехача муккъадаьлнача хьалха «Малгобекский» совхоза контора хиннача цӀеношка хургболаш соладаьд наха эша гӀулакхаш дара йола предприяти — юртара быта ЦӀа.

ЮРТА бахача наха эггара доархӀамегӀа лархӀа эша болаш да юрта газ чуйиллар. Цу гӀулакха а дукхадар де вӀаштӀехьдаьнад юртарча Совета исполкома а «Малгобекский» совхоза а. Пхе улицагӀа газ чуйилай. Пачхаьалкхен учреждене а ших бахача 133 цагӀа а газ чуйиллай. Из болх дӀахохьош а ба. Укх шера кхы а кхаь улицагӀа еррига а 600 метр йӀаьха газопроводаш йохкаргйолаш я. Цо торо лургья тхона кхы а дукхача бахача наьха цӀенош а газ чуйилла.

ДӀахо тоаде лаьрхӀад хица юрт Ӏалашъелга. Эшшача боараме юрта хий ца тоъаш моттигаш хулар, хинпроводо кхоачам ца беш; къаьстта аьхки йӀайхача хана. Пседахерча хьунагӀа цӀенача хина хьасташ да. Хьалха хинпровод йоацача хана шиъ а юрта кхоачамбеш хинна. Царех пайда эца лаьрхӀад оаха. Соахка дӀадоладаьд оаха цу хьасташкара юрта хьайоагӀаш провод йиллаpа балхаш. Укх шера йиийа дикха лерхӀ оаха из. Цу гӀулакха эша турбеш, кхыйола кхоачам Ӏалашбаьб.

Ши шу хьалха моттигерча Советашка хоржамаш доача хана города а юрта а Советий депутаташта тха юртарча харжархоша тӀадилла дукха наказ дар. Лакхехьа белгалла даьккхара, царех пхиъ кхоачашдаь даьнна а укх шера кхоачашдаь долаш да.

Алхха цхьа наказ да тха хӀанз а из кхоачашдара хӀама даза. Из да Фрунзе улицагӀа никъ тоа а баь городера юрта дӀа-хьа лела машинаш цига гӀолла ухаргйолаш, бераш школе ухача Школьни улицагӀа гӀишлой мара деларгбоацаш гӀулакх вӀаштӀехьдоаккхилга. Из наказ кхоачашделга тӀадиллад «Малгобекский» совхоза. Из кхоачашдара йиха хьа ер дӀадоладенна шу да. Тешна доа совхоза кулгалхоша из болх а ер шу йистеделалеькъа чакхбоаккхаргхиларах. ТӀаккха харжархой дерриге наказаш кхоачашдаь доал тхо.

Харжархой наказаш кхоачашдаран совгӀа а дукха балхаш чакхдаьккха юрта улицаш тоаеш, бахача наьха хьашташ кхоачашдеш. Улицашкара комитеташ сарцаргӀъяьнна, жагӀа билла тоаьй юртара яхи улица самообложене ахчах, цу улицашка бахача наха новкъостал а деш.

Наха алараx шийтталла тоадаьд хьалха районкомитерен склади хинна цӀенош. Царех цхьаьне чу керда кхачан товараш тика хьайийлла, хӀаьта шоллагӀчунча ерригача районо тикашта лаьрхӀа баьцаш леладу склад яьй.

ДӀадахача шера тха юртарча Совето цун депутаташа толамаш кхоачашдаьд шоашӀа хьалхашка оттадаь хинна моттигерча бюджето ахча чудалера, бахача нахагара юртбоахама продукташ эцара, кхыйола декхараш, шера баьча балха итогех. районерча юртай Советашта юкъерча социалистически яхье шоллагӀа моттиг а йоаккхаш.

Массанена хьоахам луш дика шоай болх делабеш юкъарча балха хьинаре даькъа лоацаши хьабоагӀа юртарча Совета депутаташ механизаторащ Алероев Ваха, Бельтоев Хизар, Эгиноев Ӏалихан, доярка Узиева Хьасипат, Пешхоева Хеди, Эгиноева Новсат, хьехархой. Чантиева Фатима, Алероева Эсет, кхыбараш, горсовета депутаташ бола Социалистически Къахьегама Турпал М. Д. Вальмадов, доярка Н. М. Пешхоева, доакъараш Ӏалашдеча отряда начальник Ю. Х. Цечоев, отделене управляющи Х. Ю. Алиев, кхыбараш.

Юртта хьинаре дакъа лаьцар цар СССР Лакхехьарча Совете хоржамаш дара кийчо еча а. Хоржамаш деча дийнахьа коммунистийн парте боацарийн кандидаташта тӀехьа массане а цхьатарра кхадж тасса лаьрхӀа ба Пседахера харжархой.

У. ГУНОЕВ,
Пседахерча юрта Совета исполкома председатель.

СССР Лаккхехьарча Совете хургдолча хоржамашта кийчо еча хьинаре дакъа лоцуш хинаб Карабулакски рудай йоацача материалий завода комсомольцаш кагирхойя. Дика кхоачашду общественни деккараш комсомола комитета членаша Бокова Дуцас, Хашагульгов Хьусена, комсомольски прожектора штаба начальника заместителa Евлоев Ӏабдурахьима, кхычар.

СУРТА ТӀА: (аьрдехьара аьттехьа) завода комсомольски организаце секретарь Гулиева Радимхан хоржамашна юкъаенна аргӀанара задании луш я комсомольцашта Х. Хашагульгова, Д. Боковайна, А. Евлоева.

И. ПЛИЕВА сурт.

ВАХАРА ХЬИСАП — СОВЕТСКИ

ШИН ВОККХАЧА САГА КЪАМАЬЛ

Дукха ха йоалаш командировке а хинна цӀавоагӀаш автобуса чу со нийсвелар шин воккхача сага юкхе. Ла ца дувгӀаш Ӏелургвоацаш бевзаме дар цар шоайла дакъамаьл.

— Ираз долаш нах хинад вай таханалца даха ха хинна,—аьлар царех цхьанне.

— ХӀанз мо хьал-торо йолаш ираза даьхадац цӀанкха адам, вай халкъ хӀаьта а.

Хинпар, дӀадаьннар па довзачоа долчун а хургдолчун а мах бе ховргдац салаш ма дий. Вай халкъа ираз деннар, цикачунга бода нинъ вайна хьабийллар советски Ӏаьдал да. Тахан цунах не кхеташ, кхете а мах бе ца ховш цхьаьнца бола нах а ба вайна юкъе. Сона дика дагадоагӀа хьалхагӀа хиннар, цудухьа кхетаду аз наьха хӀанзара хьал. Паччахьа хана йоацаш, тӀадувха барзкъа доацаш, цхьанкха бокъо йоацаш, хала а миска а, Ӏалаьмате дохкха Ӏазап оаш хьаденад вайнаьха халкъ. Дийша, саг вацар, е дешa торо а бокъо а яцар. МоллагӀа долча каьхато фу душ ха юртара юрта вaха везар. Нагахьа санна кхычу юрта из тайпа саг кораьича, гӀаддовар. ХӀаьта хӀанз цхьаболча дезале а ба хӀама ца вишаш цу хала берригача вайнаьха мехка хинначул дукхагӀа дийша нах.

Уйлаяга вахе цхьа ха-юкъ яьккхав воккхача саго, йист ца хулаш вагӀаш.

— ЙоӀах бӀаргтоха е кхыбола таргара нах болча водаш хилча, лоалахочунгара, вовзачунгара - везачунга р а тӀадувха баракъа е ноге гӀирс баха безаш хулар. — Юха дӀадоладир цо ший къамаьл. — Из хӀама йолчо а, лацар хаха везача юрта йисте кхоачаш мара тӀаювхаргъяш аьнна доцш а дaьккхе мара. ХӀанз-м нах моллагӀа дола барзкъа тӀадувха а бешаш, «Импорт-экспорт» яхаш уж а кхерд. Барзкъаш кхьбола гӀирси-м хац сона, кхыметтел долаш дола баракъа Ӏодитта сала-м дацар. ДукхагӀа йолча хана ткалнаха баракъаш оаькъарош дуттар. Ветта етт, дӀайоажа говр йолаш дукхе бацар нах. ДӀаваш а чухьаш а хиннарш дукхьал цхьа хьажкӀаш яр. Вaа кистa берlа, чутасса нӀоал хилча, цунах а донкхал дора. Чубаха цӀеноп а дар саьргех дийне даь. Эггара хьал долчун дараш а топпарах даь хулар. ДӀахьажа хӀанз, еттача кирпишнех даь да дукхагӀа дола цӀеноп, цхьадараш вӀаштӀардаь а да, тӀаха машинаш, кхыметтел уж а кхерда баьннаб нах. ДӀачувала моллагӀча цӀагӀа, хьалтеха кӀувсаш доахи. Ӏотайса кӀувсаш ухк. Барзкъаш дутташ машинаш а, йизза даар чудолаш холодильникаш латт. ХьалхагӀа

Журналиста блокнота тӀара

хьаша чувара ахерар, цунна дӀеоттаде хеттача тайпара дар доацандаь. ХӀанз-м лоалахо чувальча а хьалдуз истол тайп-тайпарча даарах.

— Кхы а доккхагӀа деший вайна советски Ӏаьдалаш даьнна цхьаькха беркат, — аьлар цунна юхе вагӀачо.— Паччахьа хана къамашта юкъе питам тувсар оаччахьа хуллаша. Халкъашта юкъе цабезам кӀоаргагӀа ма хул. Царна аттагӀа дар цу къамашта Ӏазап де, уж боашбе. ХӀанз вежарий санна барцхьоагӀо йолаш дах беррига советски халкъ. Хьанца моллагӀа йола вай юрт, бола бу моттиг. Цига вайна гу шоайла барт а болаш бахаш къахьегаш тайп-тайпарча къамех бола нах. Цунна доле тешад да Назрапера «Электроинструмент» яха тха завод. Пенсе вахалехьа цига болх беш хинав со. Хьинаре къахьегаш а шоайла безаш а цига болх беш ба иттех къамех бола нах. Ерригa ха ахархой болраш боккхаш хьабоагӀача дукхача гӀалгӀаех болхлой баьр-из завод а. Вай советски вахара хьисап дика гучадоаккхаш дар из завод къаьгеш а хьалъьчул тӀехьагӀа а беррига советски мехко дaь гӀо. Мехка дукхача городашка дӀа а ккувлаш цига эшаш йола балха гойзалаш Ӏомайир гӀалгӀай кагийча наха, мехкараша. ХӀанз Наьсаре нетгел, ерригача Нохч-ГӀалгӀайчене а дикагӀчарех цаӀ я из завод. Хьинаре къахьегаш дикахна шоей цӀи йоагийгаш дукха нах ба цига. Малаш-б уж? Ахархой, шин доахаш ледагеча, гота йоаллаете дезалера хьабаьнна нах ба-кх, техан мехка доал дече дакъе а лоацаш. Малаш-б уж ешта Ӏомабаьрсш. Варна кхетам беннараш? Вай вежарий эрсий ба-кх.

— Аз дувцаргда хьона советски наьха эхь-эзделах, доттагӀалах лаьца, соца сайца нийсденанача хӀамах. Дукха ха йоацаш дар из. Могаш воаца веший кӀаьнк а нийца Москве вахавар со. Цига дӀаккхаьчача, хӀанз мишта долаьргьа-хьогӀ аз се вахa веза больница, яхаш уйла еш со латташ, хьаоагӀар цхьа нийсъена ха йола саг. Бийсан болх а баь цӀавоагӀаш хиннавар из. Сай гӀулакх а се мичара венав а аз дӀа ма дийцанге, тхоца цу больнице дӀа а вена, ешташ йоа гӀо а даь шира дӀавахинвар из. Цхьаволча гаргарчо а атта дергдоацаш хӀама да из. Больнице а цу сахьате дӀайийцар кӀаьнк. Лоро телефон а теха больница гаьна йоацаш гостинице Ӏе моттиг а яьккхар сона. Ӏалаьмате чӀоагӀа оарцагӀбаьнна, лорашa кӀаьнк верзаваь цӀавера со.

— Гой, хьона, хӀанз-м масалахьа а болаш шаьра асфальт ба. — къамаьл хьаийпар хьалкхарча воккхача саго, — масса я машинаш. ХьалхагӀа Моздоке водаш хилче цхьен-шиш дийнахьа кхоабар говр, ХӀаьта Грозне водаш хилча — кӀирагӀа. Соапашка кхачалца чархаш колдала чу а ухаш, бала хьегар наха вордаца юртара юрта, гӀунагӀа баха арабаьлча.

— ХьалхагӀа халла юртара юрта баха мара ца ховш хинна гӀалгӀай хӀанз мехка малӀ-миӀниге бахаш а, къахьегаш а. Советски Эскаре гӀулакх деш а ба, сийленца шоей цӀи а йоалийташ. Аз-м довкха цу цунах. Ишта Уренгое мехкадьтта йоахача ший цӀи дӀаяхийтай Плиев Мамасаже, мехкарча газеташ тӀа, журналаш тӀа вувцаш ва Татаре болх беш воле Наурбиев Къамбулат, Советски Союза Турпал Аушев Руслан, кхыбараш.

— ХӀаьта вай яздархой, Ӏилманхой?! БӀарчча дезалаш ба хӀакз лаккхера дешар дийна, Царех ба Грозерча Евлоев Исхьакха, СурхотӀарча Нальгиев Абуйзита, дукхача кхычар дебалаш.

— Царех, цар гӀулакхех довнкха деш хӀаравар декхарийла ва замано шийгара дӀадехар дӀа а луш, вакаре ший моттиг хьа а лаьца дӀаотта, хьаьнала кьа а хьегаш Даьхен рузгъа деба да.

В. АБАДИЕВ.

Пайдане семинар

Укх деношка город Назрана № 3 йолча юкъерча школе хилар хьехархой говзал лакхъяра йолча института гӀалгӀай меттел литературан кабинето кийчъаь Сунжевски, МагӀалбикел, Наьсарена районий гӀалгӀай мотти литературен хьехара дешашта хетаь йола семинар. Керттерча дакъе цига дийцар уронашка а уронаш йоацаш мукъа йолча хана а дешархошта патриотически а интернациональни а кхетам баларах лаьца. Цу балха Ӏалаьмате лакха говзал гойташ чакхъяьяар шоай йийла хиннa урокаш хьехархойша Я. Д. Медова, С. У. Патиева. Дешархошта патриотически а интернациональни а кхетам балара тайп - тайпара формаш пайейоагӀаш яр цар гойта уроки. Цул совгӀа, семинара доакъашхойша задийтӀар дешаш бола кагархой лакха идейно-политически кхетам луш хьалхебара хетаь йолча докладаша. КӀоарга чулоацам болаш актуальни яр С. У. Патиева яь доклад.

Цига гулбеннача хьехархошта бокха цайзя луш чакдаьлар Кердача Редантерча № 5 йолча юкъерча школа «Вошал» яхача интернациональни доттагӀала клуба балха опытах лаьца хинна къамаьл а.

Семинаре дакъе а лоацар, хьехархошта пайдане тӀехьаш а дир РСФСР просвещение Министерстве къамий школай Ӏилма - тохкама института Нохч - ГӀалгӀай филиала болхлоша Р. Чахкиевас, А. Цицкиевас, Т. Алиевас, хьехархой говзал лакхъяра йолча института гӀалгӀай меттел литературан кабинета заведующе Р. И. Оздоева.

Къона тӀехье кхетам луш хьалхехера вай хьарча ваннo къамап школашкаро дӀалехар дикка кхоачашара цига гӀо хинна дӀаоттаргъя из семинар.

Цудухьа баьхаь хетар уж тайпа семинараш кастъеста а республика ерригача районашка а чакхйоалаш хуларе.

М. ЦЕЧОЕВ,
Кердача Редантерча № 5 йолча юкъерча школа хьехархо.

Эггара сийлахьа дар

СССР Лаккхехьара Совет хоржа да советски наьха бокъонца долa цӀей да. Даьхен дикагӀбола къонгаши мехкарийя хорж пачхьалкхен Ӏаьдала эггара лаккхерча органе.

Хоржамаш ду ди советски демократе цӀей хиларах тарра, цунна производственни толамаш а даьха накъабола къахьега коллективаш, советски наха цунца дӀахьокх цоаш Коммунистически партена говзахьа айхха кхотабалар, парте чура а арахьара а политика хьаллоацаш хилар.

Тха фабрика болхлоша хоржамаш дергхиларах бола хоам хьа ма хеззинге, вӀаштӀехьа а яьккха дӀайолайир социалистически ях.

Тха болхлоша укх тӀеххьарча хана тӀатӀертта къобсам лоаттабу арахеца товар брак йоацаш хилийтара, из дика хьадара. Цу хьакъехьа чӀоагӀа къаьнний тха. Пятилетка йолалуча хана арахейача массе а тайпа маьчеех 28 процент яраш брак йолаш хулар. ХӀанз кхо процент гаргга мара хилац. Из а лаьгӀлуш латт.

Тха товар дӀалоаз мехка дукхача городашкен юрташкен. Из ца могалеш дола маьхат хӀанз наггахьа мара дагӀац.

Ишттача хӀамаша тхо гӀаддуг, кхы а дикагӀа къахьега, кхы а дикагӀа маьчеш хьае дог уроттаду.

Тха болхлоша ишттa йоакхо ю рузкъан кхоа баре а. ДӀадахача шера 72 эзар сома маьхa материалаш кхойяр.

Тха фабрикерча болхлоех 26 саго болх бу хӀанз пятилетка тӀеххьарча шера чотагӀа. Царех ба Мизиева Роза. Котенко Валентина. Романова Раиса. ХӀаьта воркӀ саго дӀайолаьйй шийтталаргӀа пятилетка. уж ба Красноухова Таисия, Крайблат Галина, Мерзоева Аза, Эльбиева Марьям, Сергеева Ала, Цуцаева Нурбика, Филиппова Мария.

Административ партийни, профсоюзни комсомольски организацеша, хьалха латтача болхлоша шерре къобсам лоаттабу къахьегамен производственни дисциплина тоаяр тӀехьа. хӀара болхлочунтара воагӀар цӀиншатта хьалех.

Дисциплина телхачунга духхьал дӀаоал из шийна могӀтаргдоацилга, боагӀаш бола бехи бу. Телха гӀулакхаш леладийтац.

ХӀаьта коллективе бокъонца кхетам луp я, цо говзал а общественни сaккхетам а лакхбу, бокха кхетам лу. Масала, сайх лаьца арда аз. Укхаза балха йоагӀача хана цхьаккха говзал яцар са. Сона из Ӏомайир коллективерча бокхагӀчар. ЦӀакха вицлургъяц сона сай хинна хьехамча Султанова Ирина Сергеевна. Цо, вийас санна, "хьехар дора, безаболийтар айса дӀаболаба балха" нийсъ. ХӀаьта со, балха йоагӀача хана, «хӀинзарчов бола бе» уйла йолаш еанр.

Аз укхаза кхеталир эггара дукхагӀа сий дешa лоархӀаш вар цӀена къахьега саг хилар. Ишта къахьега йизеелар со а сайна могаеш.

Тха фабрика, со санна, кхы а депуташ ба, оала массане хьинаре дакъа лоц продукци дукхагӀа а дикагӀа а арахецара, рузкъан кхо баре, къахьегама дисциплинен порядок чӀоагӀъяра дaькъе.

Тха фабрика коллективa хоржамашка енай шера хьалхарча шин бетта задани толаме кхоачашъяь. ХӀаьта укх шера план 28 декабре кхоачашъе а заданел совгӀа 69 эзар сома маьха товар арахеца а декхар тӀаийцад оаха. Тхо бӀубенна да из оахоша кхоачашдергхиларех.

Депутат хиларах терра, са общественни гӀулакхаш а хул. Кагирхошта юкъе беча кхетама балха депутатски комиссе я со. Тхо хьежар укх тӀеххьарча хана Грознененски ПТУ-2 дешархошта юкъе беча политико - культурни балхаге. Цига из болх дикa вӀаштӀехьбаьхкаб. Дешархоша ю тайп-тайпарча темах йола сайреваш, диспуташ, конференцеш. Училище бола беш я художественни самодеятельность.

Тхо хилар Старопромысловски районе керда обрядаш юкъекахьере малагӀа гӀулакхаш ду хьокаш а. Мадарра аьлча, цига из хӀама теса дийна.

Депутат ше херкача маьха тешам бенна саг ва. Из тешам боа ва бара массаза а ший декхар кхоачашеш хила декхарийла а ва. Из да эггара сийлахьа дар.

С. ЦУРОВА,
Грознененски мога гӀирса фабрика болхло, Грознененски горсовета депутат.

Парте дош — наьха дегашка

Хоржамашта даха ма доагӀара накъадахара кийчо еш хинаб «Малгобекнефть» НГДУ-ра идеологически балха бӀухой а. Управлене подразделенешкарча пропагандисташ, лекторашa, докладчикашa, агитаторашa, политинформатора шоай коллективашкарча къахьегамхошта а бахача наха а шерра дувцар социалистически башхалонах, вай хоржамий система дувен тӀа эггара толашагӀа хиларах. Цу хьагъехьа цхьа санна дукхаза беседаш яьй цар, цу дешнех лаьца къамаьлаш хинна политдешара кружокашка, школашка, семинарашка.

Къаьстта лоархӀаме бола беш хинаб парте дош наха юкъе шерра доаржадераш КПСС ЦК декабрьски (1983 ш.) Пленума решенеша дийза. Шоай коллективашка социалистически декхараш тӀаяцалехьа къахьегама оцарие 1 процент лакхъеа продукцета вӀалоар 0,5 процент чухлахьдаккхеа яхача парте указанеш хьалхе делайза ярг па хиларах шоай новкъостий дӀакхетабир цар.

— Хьалхашна латта деккараш кхоачашдара нах оарцагӀбаха ховш санна царна боагӀаш бола кхетам бала новкъа ба цхьоагагӀча промысла начальник С. Б. Тебоев, управлене керттера геолог С. С. Мутациев, мастераш М. Б. Торий, С. И. Ковирова, А. Г. Трегубова, дукха кхыбараш, яхаш бехталоах «Малгобекнефть» НГДУ парткома секретара Ф. Албогачиевас.

Укх тӀеххьарча хана бейкача бетта хиннача парте ЦК февральски Пленума итогех дувцаш хинаб управление кхетама балха активисташ.

С. ШАБИЕВ.

Редактор
О. Б. ГАДАБОРШЕВ.

ГРОЗНЕРЧА МЕХКДАЬТТА ТЕХНИКУМО

КХАЛКАДУ КИЙЧОЯ КУРСАШКА НАХ ДӀАНИЯБЕШ ХИЛАР.

Занятеш курсаш 15 марта дехь 15 нее кхачадаа.
Кийчоя курсашка занятеш ю техникуме дӀалийронашка экзаменаш хеттача программагӀа эрсий меттах, литературах, математикех.

Занятеш ю квалифицированни преподавателаша. Дешa эоагӀачe заявлени хьа еш.

Документаш дӀалийду кӀиранделгара дӀалийкхача, хӀара денна 10 сахьат даьлча дезд 16 сахьат далалца укх адресагӀа: Клара Цеткиной улица, 14/53 № 206 йолча цӀагӀа.

Профориентаци яра Грознерча школай бертӀехьагӀча классашкарча дешархошта лаьрӀа Грознерски мехкдаьтта техникуме специальни дисциплиний кабинеташка хӀара кӀирагӀа цига ерча дийнахьа 15 сахьат даьлча дезд 16 сахьат далалца болх бу «Къона буровик», «Химик», «Эксплутационник», «Геофизик», «Къона пожарник» яхача кружокаша.

«ЮБИЛЕЙНЫЙ» кинотеатро хьех шо

3 марта премьерага хьажа.

Нохч - ГӀалгӀай АССР Госкинорча кинопскусства пропаганда еча общественна бюрос хьокха оттаду РСФСР-ея НГӀАССР-ея искусствай заслуженни деятеля Татаев Илеса лаьккха «Нохч-ГӀалгӀайче. Депала летопись» яха керда фильм.

ДӀадолалу 17 сахьати 30 минути яьлча.
Маьрша доагӀалда шо!

ТЕЛЕВИДЕНИ

3 МАРТ

14.00 — СССР Лаккхехьарча Совете хоржамаш ду. Хроника.

14.20 — «Нохч-ГӀалгӀайчен ди».

14.30 — «Телевидении хьехаша цӀа».

4 МАРТ

20.20 — Тахан — СССР Лаккхехьарча Совете хоржамаш ду ди. Информационни выпуск.

20.35 — Хоржамхошта лерхаь бола концерт.

РАДИО

3 МАРТ

6.40 — Керда хоамаш (эрсий меттала).

6.45 — Керда хоамаш (нохчий меттала).

6.50 — Керда хоамаш (гӀалгӀай меттала).

7.55 — Хоамаш. Хоттамех бола хоам (эрсий меттала).

8.15 — «Грозненский рабочий», «Комсомольское племя» газетий обзор.

8.23 — «Сердало» газета обзор.

8.30 — Передачай программа (эрсий меттала).

8.33 — Передачай программа (гӀалгӀай меттала).

8.35 — «Юртара вахар» (нохчий меттала).

10.15 — «Общественни зенимни» яха радиожурнал (гӀалгӀай меттала).

10.35 — Музыка (гӀалгӀай меттала).

11.00 — «Къонал» яха радиовыпуск (эрсий меттала).

11.20 — Литературни Нохч-ГӀалгӀайче» (эрсий меттала).

12.40 — «Дуьнен тӀа эггара демократически яр». Литературно - музыкальни композици (нохчий меттала).

13.00 — Реклама (эрсий меттала).

15.15 — «Вай доттагӀ — йолаш» яха радиожурнал (эрсий меттала).

16.40 — Социалистически ахьа дешнаш (эрсий меттала).

16.55 — «Музыкальни нюхта» (гӀалгӀай меттала).

4 МАРТ

ТАХАН — СССР ЛАККХЕХЬАРЧА СОВЕТЕ ХОРЖАМАШ ДУ ДИ

7.15 — «Грозненский рабочий» газета обзор.

7.30 — «Ленина некъ» газета обзор.

7.38 — Советски демократе метало (эрсий меттала).

8.25 — Хоржамхошта лерхӀа бола концерт (эрсий меттала).

11.20 — «Илли а да цхьан». Юртбоахама къахьегамхошта хетаь йола музыкальни передача (эрсий меттала).

16.00 — «Ленинна хьайийцар тайпара дешнаш къахьегама» (эрсий меттала).

16.15 — Кердача хоамий лоархӀа йола выпуск (эрсий меттала).

16.30 — Кердача хоамий лоархӀа йола выпуск (нохчий меттала).

16.40 — Кердача хоамий лоархӀа йола выпуск (гӀалгӀай меттала).

18.00 — «Илланча доттагӀал долчарна» яха концерт (нохчий меттала).

Конкурс кхайкаяьй

ХьатӀадоагӀача шера вай дезделгда Сийлахь-боккхача Даймехка тӀем тӀа советски халкъо фашистски Германия эша а яь кхтадо даьккха 40 шу хуза да.

Цу цӀейга кийчлуш Нохч-ГӀалгӀай АССР культури министерства коллеге, ВЛКСМ Нохч - ГӀалгӀайчен обкома бюрос, Нохч - ГӀалгӀай яздархой Союза правлене «Даьхе, хьа сийле иллеш екаю аз» яхача девизагӀа эстрадина лаьрхӀа музыкальни а литературе а произведенеш кхоллар дуьхьа республикански конкурс кхайкаьй.

Конкурсе керттера де лерхӀар — цхьаьна болча исполнителий, профессиональни самодеятельни коллективай репертуар шеръелга, республика бахархошта лакха идейно - политически, эстетически, нравственни кхетам лургбола Советски Даьхенах, В. И. Ленинах, Коммунистически партех, Ленински комсомолах, Сийлахь - боккха Даймехка тӀом лаьтта шерашка советски халкъо тыле а фронте а гойтача турпала а деналерча а гӀуллакхех, советски наьха къахьегамах, царна юкъерча доттагӀалах, цар пролетарски солидарностах, коммунизм хьалъеш барех лола кӀоарга художественни чулоацам бола иллеш, кхыйола музыкальни произведенеш кхоллар.

Конкурс дӀайолаенная 1984 шера февраль бетта. Чакхъяргъя 1985 шера февраль бетта.

Цига дакъа лаца бокъо я профессиональни а самодеятельни а композиторий, поэтий.

САЛОӀАЧА ДЕНОШКА

3 МАРТ

В. И. Ленина цӀерагӀа культура Дворец. 9.00. «УнахцӀено» яхача группа занятие. 10.00. Волх беш я довзаре йола автоматаш. 10.00. Волх беш я кино дезарий клуб. 19.00. «ВӀашагӀкхетар» яха дискоклуб.

Н. К. Крупский цӀерагӀа культура Дворец. 18.00. Кагирхой салаӀара сайре. Болх беш я «Прометей» яха дискоклуб.

Химикий культура Дворец. 17.00. «Дуьнен тӀара машар бахьан» — беседа. 18.00. «Хьамсара моттагаш» — кинообозрени.

Просвещена культура ЦӀа. 14.00. «Къона юрист» яхача клуба заседани. 17.00. «Малхашкен континенташкен гӀолла» яха устни журнал. 18.30. Къонача хархархошта йола салаӀара сайре.

4 МАРТ

В. И. Ленина цӀерагӀа культура Дворец. 9.00. «Шера ба хьо. са хьамсара мохк» — радиоконцерт. 9.30. Гойтаргда документальни фильмаш. 10.00.—14.00. «Шоана, хархархой» — В. И. Ленина цӀерагӀча ДК художественни самодеятельноста концерт. 11.00. «Фаьлгийа приключенейн дуьнен тӀа» яха киноклуб. 19.00. «ВӀашагӀкхетар» яха дискоклуб.

Республика экранаш тӀа

«ВОЕННО-ПОЛЕВОЙ РОМАН»

Сийлахь - боккхача Даймехка тӀем тӀа дакъа лоацаш хинна кинорежиссер Тодоровский Петр. Цо оттадеш массеха фильм. ТӀаххьара дар да «Военно-полевой роман». Цу тӀа дувц цо кхаь сага вахара кхелах лаьца. Царех цаӀ — тӀом болча хана санте хинна Нетужилин Александр, вокхаш — цун сесаг Вера, тӀом болча шерашка Александра Ӏалаьмате чӀоагӀа езаш хинна Люба. «Сона массаза а безаме хинна нравственни проблемаш, — йоах П. Тодоровскийс. — Дикал, нах безаш хилар — массаза а наха эггара хьамсарагӀа хинна самалаш я уж. Бала, сагото ена водача сага гӀо дар, цун эшначa моттиге новкъост хинна дӀаоттар — из ба фильма чулоацам а цун тема а. Сона езa а, гаргара а я из материал, цига буйнаш бола турпалаш...

Фильма авторий дика вӀаштӀехьаьннад тӀом чакхбаьначул тӀехьагӀарча хьалхарча шерий «материальни хьал», цу хенарча атмосфера хьахьокха. Цу гӀулакха дикка гӀо ду фильмана юкъейоалаьча документальни кадраша, цу хенарча музыкас. Наха юкъера дика а цӀена гӀулакхаш да цига къоастадераш. Фильмае дукха юмор, лирика я. Я цига гӀайгӀане кадраш а.

ЧоалхАне характераш я сценариста экрана тӀа яьхараш. цудухьа актерий — Андрейченко Натальяй, Чурикова Иннай, Бурляев Николая — дика вӀаштӀехьаьннад хӀанзалца цоаш кино кхелларашта тара доаца а ший тайпара чоалхане дола сурт-сибаташ кхолла.

Цу, Одесски киностудес даьккхача фильме дакъа лоацаш ба кхыбола актераш — Проскурин Виктор, Гердт Зиновий, Шаловский Всеволод, кхыбараш.

«ЦУН КЪОНАЛА РЕЦЕПТ»

Везача а вовзача а актерица цӀаьхказа а вӀашагӀкхетарa торо хилар дика хӀама да. Къаьстта из артист миллионашкахь болча зрителаша доархӀаш хилча хӀаьта а. Из тайпа наха езаш а цар доархӀаш а я СССР халкъа артистка Гурченко Людмила. Эггара хьалха из вайна бӀаргайра ВГИКа студентка йолаш «Карнавальни бийса» яхача фильме Крылова Ленай сурт-сибат цо кхоллача.

Лакха музыкальность, дика пластика йолаш актриса я Гурченко. Дукха да цо дакъа лоацаш даьха фильмаш. «Къаьна цен» яхача фильме цо лоезайир ткацкий фабрика директора Анна Георгиевнай роль. Цу фильмера деиз Гурченко кхолламе хьахилар керда тема, цо хьакхеллар керда туролаш. Уж бар тӀема алано вахара кхелаш «мерци» кхалнах. Царех ба «ТӀом боацаш даьккха ткъо ди» яхача фильмера Ника, «Пхи сайре» (Тамара Васильевна), «Механика Гаврилова еза кхалсаг» (Рита), «Шакнна йола вокзал» (официантка Вера). Уж массаар езаш тӀаийцар зритело. «Къаьнара цен» яхача фильме довзарах, из фильм довккхаш а цига дакъа лоацаш хиннача автораша цхьана Гурченко Людмилана елар СССР Паччахьалкхен преми. Массаза а къона ба Гурченко кхоллам. ХӀалад из ишта? Цунна дола жоп ду Гурченкос дакъа лоацаш сценариста Алабашьян Александра сценарех режиссера Гинзбург Евгене бегашта туллаш санна «Цун къонала рецепт» аьнна цӀи тилла арадаьккхача керда музыкальни кинокартинас. Массаза из къона хилар дувзаденна да дакка искусства карнавальность, арелищность езаш из хилар бахьан долаш. Из фильм оттадаьд цӀа хеза йовзаш йолча Карел Чапека «Макропулоса средство» яхача зеделех, вайсагӀа аьлча, цун мотивах. Из фильм аьл йиш йолаш да Гурченко Людмила бенефис я, аьнна.

Цига зрителий вӀашагӀкхетар хургйа дукхача кхыча цӀи хеза бовзаш болча артисташца: Шакуров Сергейца, Джигарханян Армеца, Абдулов Александраца, Борисов Олегаца, кхычарца.

В. КОВАЛЕВА,
Нохч - ГӀалгӀай Госкино йоккхагӀа йола редактор.

Хоттам

Тахан республике гӀоллен Грозне хувцалуш морхаш а йолаш, йочан а йолаш, малхбоалехьара секунде 5—10 метр чӀоагӀа мух а хьокхаш хилен фегара температура республике 0—5, Грозне 4—6 градус йӀовхал йолаш хилен тарлу.

Кховнея лоамех морхаш а йолаш йочан а йолаш, тайп-тайпарча оагӀонашкахьара секунде 3—7 метр чӀоагӀа мух а хьекхаш хилен фегара температура байсана —2 —7, дийнахьа —1 +4 градус йолаш хилен тарлу. Метеостанци.

ТХА АДРЕС: 364907, г. Грозный, Маяковске, ул. 92. Телефонаш: редактора — 2-45-57; редактора заместителя — 2-85-07; бехктоахама секретара — 2-84-68; отделий: партийни вахара — 2-54-04; промышленносте транспортех — 2-65-01; юрта боахама — 2-47-84; культура — 2-64-75; кехьашей — 2-85-64; корректорски — 2-89-88.

НАШ АДРЕС: 364907, г. Грозный, ул. Маяковского, 92. Телефоны: редактора — 2-45-57; заместителя редактора 2-85-07; ответственного секретаря — 2-84-68; отделов: партийной жизни — 2-54-04; промышленности и транспорта — 2-65-01; сельского хозяйства — 2-47-84; культуры — 2-64-75; писем — 2-85-64; корректорская — 2-89-88.

Газет арадувла шинарен, ерен, шоаттен деношка

СФ00042. «Грозненский рабочий» издательства типография, Маяковске, 92. Типография издательства «Грозненский рабочий», ул. Маяковского, 92. Заказ № 950.